ИЗЛАЗИ У ЧЕТВРТАК И НЕДЕЛЮ

ОГЛАСИ
плаћаю се од свакога реда из гармонда први пут 6, а после 4 нов. За жиг сваки пут 30 нов.

Предплату прима уредништво, све ц. и кр. поште; а у Београду разноситель Напредка.

НАПРЕДАК.

ПРЕДПЛАТНА ЦЕНА У АУСТРИСКИМ ЗЕМЛЯМА
На годину 10 фр., на пол. год. 5 фр., на четврт 2 фр. 50 новч а. вр.

У СРБ. КНЕЖЕВИНИ
На годину 100 гроша, на пол. год. 5 гр., на четврт год. 25 гроша.

Уредништво е у дунавској улици, у кући гђе. Ю. Драгуновића (пре Ђ. Шилића) у I. кату.

БРОЈ 99. У НОВОМЕ САДУ, У ЧЕТВРТАК 8. ДЕЦЕМБРА 1866. ГОДИНА XIX.

Угарски сабор.

У седници саборской 3 дек. била е дебата о адреси. Коломан Тиса рече, да он уз предлог о адреси пристае у свима деловима, кои се односе на правну непрекидност и успоставлѣнѣ устава; ни он ни едномишлѣници му неслажу се са пасусом о заедничким пословима; али кад е већ сабор то решио, то неће наново потезати, само неће да гласуе за оно место о светованю одбора 67-рице.

Св. Милешић: Сл. саборе! Немогу прећутати да ми е поступак врло необичан, кад се већ у предходном питаню о адреси, све оно претресе, што управо у саму дебату о адреси спада; али нисам мислио, да ће борба о адреси бити решена већ у уводной дебати, те да праве дебате о адреси и неће бити, зато нека ми е допуштено узети реч о адреси, ер то иште искреност спрам сабора, поверенѣ моих избирача да им мнѣнѣ и желѣ изявим.

Нисам за адресу, ер су іой основ 3 главна начела, коя се са моим мнѣнѣм неслажу. Прво е начело: комбинация правне непрекидности са опортунитетом и то на штету оних земаля и народности под овом круном Друго е начело дуализма, и то не тек држ. дуализам, уз кога би са некоим федерал. условльима пристао, него дуализам народности: нем.-мађ дуализам. Треће е начело: да се на землѣ и народе ове круне удара печат мађ. народности.

Прво рекох, да се начело правне непрекидности комбиновало са безначелности опортунитета, и то на штету оних, спрам коих нема се никакво право на таково поступанѣ. Само се ради доказа на то позивам, како е едан члан овога дома, кои е близу владиним круговима, а у дебати о првой адреси бранећи опортуност, рекао, да ће бити уз Деаков предлог, ер му е мнѣню найближи. То е по самой ствари ясно. У адреси е речено, да одбор 67-рице настави рад око заедн. послова. То е опортуност. Начело правне непрекидности искало би, да се сабор ни путем одбора несветуе о предметима, о коима се ни од сабора краљу ни од краља сабору неможе предлог поднети, док се устав неповрати и краљ небуде крунисан. Али сад. влада иште бар морално емество о томе, шта ће сабор о заедн. пословима бар преко одбора свршити; ер може се рећи, да ће сабор усвоити заключке одбора 67-рице; сувише и то се може рећи, да ако краљ на елаборат одбора 67-рице постави одгов министарство — сам сабор и пре крунисаня упустиће се у дальи договор.

Дакле кад се усвая опортуност у пословима, кои се тичу Аустрие и круне, зашто се она одбацуе спрам народа, кои су под овом круном? — Кад се овде спомене „погодба“, увек се ту разуме погодба међу Аустриом и Угарском, или међу уг. кралѣм и Угарском. Али се заборавля, да би сабор имао іош са неким разрачунити се, а то е троедна кралѣвина и Ердель, кои су спрам Угарске у државопр. одношеню; далѣ народи ове землѣ. Сабор би имао найпре са тим тежиама и народима погодити се, и тек онда покушати погодбу с Аустриом и круном; ер без садейства троедне кралѣвине и Ерделя овай сабор ние ни надлежан решавати одношеня земаля ове круне спрам осталих земаля Н. В. нити и саме елаборате правити за таково решаванѣ; друго ер би и по землю болѣ било, кад би устав земаля ове круне бранила и десница и левица, а не само средина; треће, не само опортуност, него и право иште, да се пре успоставлѣня устава сврши погодба са тр кралѣвином, Ердекѣм и народима круне.

Нисам позват говорити за Ердель, али сам позват на тр. кралѣвину, где по сродству крви и езика скоро сви, а по имену скоро полак мое народности есу; исто тако и за народе ове круне. Шта би за ове значило подпуно успоставлѣнѣ устава? То, да е тр. кралѣвина у свему подчинѣна уг. министарству, да іой сабор законе прописуе, сувише значило би уништенѣ целокупности тр. кралѣвине и разрешенѣ свезе међу Хрв. и Славонием; значило би, да од сабора овог зависи, што се за тр. кралѣвину реши у територияльном и државопр. обзиру; едном речи, значило би господство Угарске над тр кралѣвином. Мисли ли сабор, да би тр. кралѣвина на то хтела или могла пристати, ма и до ревизие закона 1848? И кад не, зашто се иште немогуће? Или боолѣ рећи, куда ће то довести, кад се од могућности прави немогућност, т. е. кад се осуђава свеза међу Угарском и тр. кралѣвином? Исто е и са народностима. И за ове би успоставлянѣ подпуно устава значило, да се милости већине саборске предаю, у колико ће она испунити желѣ народности. Може л' се искати толико прегореванѣ од народа, кои су за свою народност толику крв проливали, наиме од оног народа, кои е за свою народност крв и иманѣ свое жртвовао? И е ли то нужно или целисходно за Угарску, за нѣну независност и нѣн устав? Зашто се неби нама бар морална емества дала, као што се хоће да даду Аустрии и круни? Та емества тим су нам нужния, што немамо повереня у одбор за народности, а то тим пре, што е пододбор тог одбора узео елаборат од 1861 као основ, а ово Срби никад неће примити или припознати.

Веле, правна непрекидност недопушта предходну ревизию. Правна непрекидност има важности међу владаоцем и народом, али не међу народом и народом, ер народ ведоводи свое биће од другог народа, но га има од природе, свое свести и свое силе. Кад е дакле закон противан бићу народа и то биће хоће да уништи, то народ ние дужан дотле припознати позитивни закон, докле се овай недоведе у сагласие са природним правом, кое народ има на одржанѣ нѣгова бића и народности; а найманѣ дужан е припознати га, кад е мачем пресекао ланац тог неправедног позит. закона. Ми неживимо само као грађани, но и као народи у заедници права спрам круне и сабора. Ту се тиче управо успоставлѣня падшега чинителя у погодбама с Аустриом и круном, дакле више међу нама постоећега отачественога одношеня, кое би се пре успоставлѣня устава, пре погодбе с Аустриом и круном бар у толико могло уредити, да би после могло прећи у формалан основан закон. Барон Етвеш и сам рече, да данас ние довольно само истор. право, но да се мора обзирати и на потребе и дух времена; само што хоће да се на дух времена обзире спрам Аустрие, Европе и свакога, као да нас и нема у свету и іош у овой земльи.

Я мислим, да погодба са земляма и народима треба да предходи погодби с Аустриом и круном, па и самом подпуном успоставлѣню устава; а будући да адреса припознае потребу изравнаня спрам свакога, а само неће да зна за землѣ и народе ове круне: то немогу за ню гласати. Наш народ овако то тумачи: сабор мисли, да ће с нама лако бити готов, само кад се погоди с Аустриом и круном; у том случаю немогу свой глас дати, као што нам се и наша ствар нерешава, и то све док се нама по жельи нереши; ер я мислим, ние требало кр. одпис ни метати на дневни ред, но найпре израдити елаборат за погодбу с тр кралѣвином, Ерделѣм и са народима ове круне; онда би ми сви како спрам Аустрие, тако и спрам круне заедно стали; ми би онда тражили правну непрекидност, где іой е место, и резултат би био больи и трайни.

Друго начело адресе дуализам е народности, нем.-мађ. федерация. За доказ доста е, што е адреса посао већине саборске, коіой чланови непреставо говоре о земляма с ове и с оне стране Литаве, о едной и другой половини монархие, а та партия удесила е и елаборат о заедн. пословима делегация тако, да се една шалѣ из уг. сабора, друга пак из райкерата. То нам показуе іош више ток саданѣ политике и беседе чланова већине. Г. Валт. Хорват рече, да е савез с Аустриом већ зато нуждан, што едно другом треба, ер исти фактори подкоповаю Аустрию и Угарску. Ту се неразумею ни Русия ни Пруска, но се мисле унутр. фактори — народности и потоме Славени. Ако е то дакле савез против Славена, ко е други под савезном Аустриом, него Немци у Аустрии? Што су многи одлични чланови сабора одобравали речи Хорвата, доказуе, да им е из срца говорио и да е можда и

ПОДЛИСТАК.

Објашњење трговачког законика

за књажество Србију.

Написао Др Стојан Јов. Вељковић, члан касационог суда. У Београду, у државној штампарији 1866. На 8, 2. л. 544 стр (Цена 30 гр. чарш.)

После матићева коментара грађанском законику, после коментара криминалном законику од Ценића, ево нам даде др. Стојан Ј. Вељковић и објашњење трговачког законика за србско кнежевство. Неможе се рећи, да јуристе у Србији нису ревностне; ревности, којом се у Србији издаје законик за закоником, одговара и ревност њихова.

Сумње нема, да су тумачења закона врло потребна и користна. Што народ буде боље познавао законе, тим ће се боље знати владати у правним пословима и одношењима, тим ће му правна свест крепчија бити, тиме ће се боље стати на пут злоупотребљењу судија и других власти. Многа ствар даје се без по муке свршити, без помоћи или суделовања скупога адвоката, само кад се човек упути, шта му чинити ваља. Код заплетених посала друга је ствар; ту је саветно адвоката потражити; али добро објашњење закона у многоме може обавестити моле разборита човека.

Својим темељитим објашњењем трговачког законика задужио је г. Вељковић хвалом не само јуристе и трговачки ред у Србији, не само оне, који долазе у одношај са трговцима, или употребљавају менице, него и свакога родољуба србскога Време је збиља крајње, да и ми Срби почнемо бољу пажњу обраћати овој преважној струци у народном животу. Наши предци нису били толико трговци, колико војници; они су трговачку радњу остављали Грцима и Талијанима и приморцима; али су закони њихови обезбеђивали трговца и трговину, јер су и наши стари знали ценити важност трговине по напредак народа и државе Околности мучне развише код Србаља трговачки дух, тако да данас Срби трговци у првим трговиштима са успехом конкуренцију издржавају са трговцима других племена. Овоме духу несмемо допустити, да се успава, још мање пак да пође странцутицом. Трговина, као један од главних извора и способа народнога богатства, треба да нам је предмет што веће брижљивости.

Г Вељковић са великом помњом израдио је свој посао. Обширно, свестрано објашњење његово може задовољити свакога. Србски трговачки законик свуда је у своме тумачењу сравњивао нарочито са фрарцуским и немачким дотичним законима. Особито партија о меничноме праву брижљиво је израђена. Што би му се замерити могло, то је, да је слабо, или боље рећи, нимало пажње поклањао трговачким институцијама некадашњих србских држава, особито дубровачке републике. Ту би могао г. Вељковић у много прилика сравњивањем показати, колико су и данас многе ствари старе прилагодније србскоме духу, јер су чеда тога духа, него ли много и много немачко и француско законско опредељење, по коме се данас суди Србину у Србији. Али је ово мана, која се лако даје поправити, што би и желити било, да једном вешто перо опише трговину и трговачка одношења у некадашњим србским државама.

Жао нам је, што се није толико предплатника нашло, да би се могла и трећа свеска издати од овога дела, у којој би били изложени различни формулари, који су нуждан коментар за сва важна питања, што се у трговачком праву јављају. То би било врло користно допуњење целом коментару. Но молили би г. писца, да згодном приликом ипак гледа издати и тај додатак.

Нека нам се незамери, ако поведемо овом приликом реч о једној ствари, која неспада у строгом смислу овамо, али је ипак са послом г. Вељко-

више рекао, но што е политично било. Та партия кланя се Кайзерфелду и Байсту, дакле то е нем.-мађ савез. И из адресе види се, да се споминѣ министарство осталих земаля Н. В.

Нећу питати, да ли е вероватан такав савез, али морам укорити политику оне мађ партие, коя за њим тежи; та политика опасна е Угарской, а пре свега самим Мађарима, ер ако им труд буде узалуд, зацело ће од себе отуђити остале народности, начиниће се међу њима іош већи яз, што код предстоећих скорим догађая за остале народе гледом на уст. слободу, за Мађаре може бити опасно гледом на саму им народност. Ако пак той партии пође за руком нем.-мађ. савез у Аустрии, онда ће надражити Славене на іош већи одпор него 1848 и онда ние питанѣ, коме ће суседне вел. силе помоћи код нова Моравска поля или Вилагоша. Али и без те помоћи испуниће се Ригерове речи: да Аустрия и Угарска постое само дотле, докле то буду Славени хтели. Али тай савез распао би се сам по себи. Кайзерфелд сам рече, да у Аустрии прво место пропада Немцима, и ако то неће да допусте ни Мађари ни Славени, да е Немцима онда не равнодушна пропаст Аустрие, но да ће е и желити, а Немци ће се онда прилубити Немачкой. Они, кои у нама Славенима виде непријателѣ, имаю бирати, да или буду Полунемци у Аустрии, или да се са Немцима споe са Немачком, те да пре или после буду саевим Немци. А за тай случай стои славенство у едной линии од Неве до Цетиня

Рекоше, да нико ние могао г. Хорвату одговорити на питанѣ: шта ће бити кад пропадне Аустрия? Я ћу укратко одговорити, али найпре морам запитати: остаю ли Мађари и сад при том, да землѣ ове круне или ова сама земля ма у полит обзиру спада под мађ. народност, — или хоће ли да са Славенима и Романима буду равноправна и само услед истор. тока у зачелю седећа браћа? Ако ће то последнѣ, онда им е будућност осигурана, ер ни ми нећемо да се кланямо ни славенском ни нем. абсолутизму; хоће ли прво, онда их чека судбина Пољске, само што Пољска на основу равноправности и федерациe у славенству може ускрснути, а Мађаре чека, као што Деак рече, смрт без васкреса — па постояла Аустрия или не.

Угарска мора гледати да буде самостална спрам Аустрие; то може бити само на основу личне уние. Ако Чеси, Поляци и остали могу спрам ерцерцеговине Естерайка исто становиште узети, нека буде; Кенигрец е лагумао дрвени мост преко Литаве, а већина хоће сада да ту гради вечиту ћуприју. Сваки савез с Аустриом, особито дуал. народни савез, не само да води влади едног народа над другима, него и к централизации, коя е у монархии са више народа гроб слободе и мати абсолутизма. Пре но што се одважимо на такав дуализам, прибећи ћемо политици истор. границама нераздрте целокупности и равноправности народа и народности.

Треће е начело, што се у земльи удара народима печат мађ. народности; то следуе из горе реченога, из начела централизациe, напоследку из адресе, где се за мађ народ иште устав, где се дакле Славени и Романи и у Ерделю, па и у тр. кралѣвини зову Мађарима. Я сам рекао іош приликом прве адресе, да Срби немогу то име ни у полит. смислу примити, зато неподупирем адресу. Што сам гласао уз пређ. адресе чинио сам 1. ер нисам хтео свой глас дати са владином страном, 2. ер е у њима било изгледа, да ће што пре доћи на ред погодба са тр. кралѣвином и народима, а сад видим, да се тр. кралѣвини ние допустило попунити „бели лист“, да се нашло тегобе и код саме Реке; сад кад видим, да се положай после Кенигреца хоће да употреби само у корист едног или два народа, ние ми довољно ни обећанѣ, да ће се испунити праведне желѣ грађана друге народности, и тако испристаем уз адресу.

А да неби изгледало, као да подупирем аустр. или аустр.-мађ. владу, да Србима или бар моим бирачима неистргнем и последњи зрак надежде из груди, нећу гласати ни против нѣ, но велим: негласуем. —

Деак одговара предговорнику, да овамо неће да одбори раде, а овамо иште, да се пре свега с народностима помиримо. Он жели успостављенѣ устава, а по уставу неможе бити говора о федер. основу. Што предговорник прориче у политици, и други људи то чине, али я знам, да су се такова прорицаня исто тако изяловила, као и вечити календар са своим прорицанѣм о погоди. Ние се са таковим речима данас први пут пред сабор долазило. У дебати о првой адреси едан посланик предложио е место „самосталан слободан народ“ да се рекне „самостални слободни народи.“ Сабор е остао при речима адресе. У истой дебати г. Милетић од прилике исто е говорио, да се речи „мађарски народ“ изоставе из адресе и ставе речи „народи земаљски“. Само едан посланик подупирао га е, сабор му е предлог едногласно одбацио, а то зато, ер докле нам устав постои, дотле има само едан полит народ у земльи, кои обузима и Мађаре, Романе, Србе и Словаке. Да л' ћемо устав наш преокренути у федерацию, о томе неможемо сада говорити. Што народности по праву и правици могу искати, о томе говори адреса ясно. О подробностима говориће се, кад одбор буде предложио операт Уг устав незна за тр. кралѣвину но за побочне землѣ.

Чудим се, да Милетић овамо иште успостављанѣ уг. устава, а овамо употреблява израз „тр. кралѣвина“, кога не само да незна уг. држ. право, но е саевим противан пойму уг. устава. Што се тиче Хрв. Далм. и Слав. уг. сабор показао е готовост, да се с њима споразуме. Дотичне депутациe већале су. Ако небуде од погодбе ништа, тешко е рећи, шта ће бити, тек од наше стране неће се ништа пропустити, да се до погодбе дође. Ми имамо само пресудити, е ли адреса саставлѣна према заключку саборском или не. Иначе се Деак *извинява, да ние предговорника у свему добро чуо.*

Гроф Ф *Зичи* ние за *адресу, ер мисли, да ће* она отештати уређенѣ државопр. *питаня.*

Тиме се сврши дебата о адреси уобште. При специялной дебати гласало се за алинею 13. и две трећине сабора примиле су ову. Код последнѣ алинее предложи Стратимировић, да се место „мађарског народа“ употреби израз „народа Угарске“.

Беседа Ђ. Стратимировића.

Сл саборе! Изява мога садруга Ф. Деака неможе ме задовољити и я остаем при свом исправку (амендаменту). Разлажући га морам рећи, како ми е жао, да због недовольна знаня мађ. езика немогу онако обширно говорити, као што изискуе важност предмета. Я ћу се дакле укратко изразити, а то и могу. Ер ако и желим, да се само две речи измене, ипак е у њима сваколика важност начела, коe нам се намеће и без други коментара и тумаченя. Шта значе по изгледу невине речи у тексту адресе, коe бих желио да се измене? У њима е начело, да е наша отачбина и мађ. народност едно те исто, да е та народност не само представник споль. суверенства државе, но и *едини* посилац унутр. суверенства.

Употребљујући речи „мађар немзет“ тамо, где е реч о држави, саевим се одриче еднако право осталих народа Угарске; те речи оличена су немония Мађара над нама осталима, и баш зато вечити су камен претикания међу равнопр. браћом. Али те намерно па и тамо употреблѣне речи, где би се могле болѣ заменити другима, баш зато што нас Немађаре изазиваю на одпор, узрок су слабости отачбине, извор недогледних забуна; оне су можда найважнии узрок, што у корист успостављаня нашега устава данас већ пету адресу морамо кралю да шаљемо

Шта на против иште мой исправак? Иште да се фактично постоећим одношењима землѣ даде израза. То е исканѣ, да се узме обзир на то фактично постоеће ставѣ, на поштованѣ вечитих права. То станѣ створила е прошлост и истор. развитак наше отачбине и пробуђена свест немађ. народа окрепила га е и одржала. Та природна а код нас *Срба* и истор. права дух е овога века тако учврстио, тако неодољивима их учинио, да данас стое као неприкосновено правно начело, преко кога никаква парлам. већина неможе прећи, и коe се мора приповнати. Мой исправак иште констатованѣ не само грађ. него и полит. равноправности свию народа Угарске. Мислим, да ми е исканѣ праведно История е начинила ову землю заедн. имовином више народа; пређашњи закони наше отачбине приповнаю, да ту има више народа, а наше српске привилегие даю нам неприкосновено право на име еднога „народа.“ Приносећи еднаке жртве явном благоставю, еднаку любав спрам слободе и устава, еднаку патню у црним данима — имамо и сви еднако право потоме! Све то неда, да се наша земля, наша заедн имовина начини феудом еднога народа. А начинила би се феудом мађ. народа, кад се неосврће на факте, но и себе и друге правним фикцияма вара, те се тамо о *едном* народу, о уставу мађ. народа говори. где е то исто тако устав Романа, Срба, Русина и Словака!

Та жалостна правна фикция, непозната нашим дедовима, коя су се лепо слагали, ер ни едан народ ние тежио за превласти, — она е *законима* 1848 прешла Мађарима у крв, а заиста без те добити закона 1848 радо би ми били. Да, закони 1848 и сва она емества за слободу, коя даю зем. грађанима, била би за нас Немађаре прави данайски дар, кад би зато морали напустити свое драго име, свою нар. индивидуалност, свое полит. биће, — а све то пропало би, кад би примили правну фикцию, да е ова земля само ваша земля, да у њой живе само равноправни грађани, а не и равнопр. народи.

Заиста е занимљиво посматрати све оне недоследности, коe ви чините у той ствари — незнам, да л' боећи се за свою будућност, или тежећи за господством. У исти мах казуете златне речи држ. мудрости и неопровргљиве доказе права, кои важе поеднако за све народе, за свако станѣ. Ви иштете од других, да их поштую, а ви их сами недржите. Или е зар право и истина што друго, већ како се оно тиче Мађара или кога другог? И у овой адреси, той извр стной обрани за устав Угарске, читам такове златне науке, коe, ер су истините у свакой околности, пре свега ви требало би да држите. „Где да нађе,“ велите ви, „држава и просто поуздане подпоре, кад му његови собствени народи немогу бити подпора?... Дайте нам В. В. средство и прилике, да довршимо умирующу погодбу.... те праведним, правичним и умирующим задоволѣнѣм грађана свию народности и сваке вере

вића у свези. Мислимо ту нехатост Срба јуриста у Аустрији.

Данас сутра биће стотина година, како је у пештанском свеучилишту први Србин градуирао за доктора права, а има три стотине година, како се у Угарској спомињу Срби адвокати. Можемо узети, да у средњу руку има већ од много година у Аустрији сваке године по стотину младих Срба, који уче правне науке, а чиновника у службама, за које се иште правне науке, можемо на стотине набројати. Према томе и према родољубним речима, које понајвише од стране правника Срба могу се чути, помислио би когод, да Срби у Аустрији имају, ако не подпуну јуридичну библиотеку, а оно бар коментаре од главних закона угарских и аустријских. Али ко би тако мислио, тај би се љуто варао. Јуридичне српске књиге у Аустрии тако су редке, да готово и незнамо, кад је последња изишла од тога рода. Срби јуристе у Аустрији канда имају само то пред очима, да средством јуридичних студија дођу до каква јавна званија, или до адвокатија, а за обавешћивање српскога народа у правним стварима најмања им је брига. Толики закони, што се, особито после буне амо, издаваше, од којих је зависила срећа и благостање толиких Србаља, па ни један од наших јуриста да је потрудио чудо и господство, те да је народу казао, шта је у томе закону, како га треба разумети, како ли се треба владати, да се људи неоштете. Па збиља, без штете народне нису ни пролазиле честе промене у законима у Аустрији за последњих година од буне амо. Да споменемо само укидање авитицитета. И како би могло бити иначе, кад се нико од толиких, тако родољубних јуриста српских у Аустрији ненађе, да и у најсвакидашњијем послу упути Србина, како ће да ради, да немора све скупо плаћати

Милије би нам, и по народ користније било, кад би јуристе наше мање говорили о родољубљу, а у ствари више за род радили; када би, полазећи у школу, имали пред очима не тек адвокатство и званије, него и саму науку и потребе худога нам народа. Та правна струка тако је важна у народном животу! Па куд ће правом родољубу више изгледа за успех, него на тако необрађеном пољу, као што је поље јуридично код нас! —

Баш кад ово написасмо, дође нам до руке оглас дра Ђорђа Јовановића, (из Србије?) да издаје „Објашњење српског и аустријског грађанског законика.“ Радујемо се послу г. Јовановића, тим више, што је познато, да је у српском законику већ толико измена досада учињено, да ако ишта, баш то најбоље показује, како српски законик, на основу аустријског законика израђен, тек је по имену српски и нимало неодговара српском духу; а с друге стране како се и ту осведочила истина, да се државни живот једног народа непочиње кодификовањем законика, него тиме се завршује.

Г. Јовановића молили би, да у своме делу узме мало обзира и на законик црногорски (кнеза Данила и владике Петра I), на душанов законик, на различита правна опредељења у српским историјским споменицима, а не мање и на дотична законска опредељења и правне одношаје код сродних нам славенских племена. Поимевце најновији чланак дра. Богишића у „Књижевнику“ даће му богата градива и пуно упутства у његову послу.

Само тако биће му посао што више од ручне књиге при правним грађанским пословима. —

Завршујући и опет опомињемо наше јуристе, да учећи се правној науци незаборавe и на наш народ, коме су као верни синови дужни у свему помагати.

(Даница.)

у нашой отачбини землю опет окрепити, како би била непоколебљива подпора престолу и држави.“ — Тако е; али онда несмете у адреси употребљавати изразе, кои би немогућном учинили слогу, кои би остале народе нагонили на опасан одпор.

Я сам подобном приликом навео основе права и опортуности, са коих морам ударити на ваш поим, кога дасте „мађар немзету“ као посиоцу држ. суверености. Ова адреса и мой исправак нечине ми се згодна прилика, да се у тако важно начелно питанѣ темељние упустим Я ћу дакле на њега у свое време доћи морати Али толико ми се чини свакако као времену сходно, да код познатог критичног станя нашег уст. питаня већина сабора бар наговести, како она разуме преважно питанѣ народности, како ли мисли с њиме поступити? И зато иштем, да ми се исправак прими, ер у том приманю видићу уедно пристаянѣ уз начелно становиште народности, наћи ћу емство, да се то питанѣ може сретно и на задовольство решити.

Незнам, хоћ ли сабор узети у обзир мой исправак; сувише, боим се, да ће га одбити. Али ме то неће уздржати, да у свакой прилици, сећајући се светих дужности спрам мога народа, неуморно ударам на мађ игемонию. Данас, сутра у прво време биćу у маньини; ер данашня влада, ако е и неуставна, дивно слажући се са наймилиим мнѣнѣм Мађара знала е свести брой представника народности на врло скромну меру. Али та неприродна одношеня неће на веки моћи остати, по коима, као данас, већина народа наше отачбине изгледа као невнатна маньина. Слобода и напредак, кога се морате држати, ако ће Угарска да обстане, ослободиће масе, и као што верует у вечиту правду, коя руководи судбину народа као што право мора победити, исто тако уверен сам, да неће дуго остраяти и у овом дому биће и мораће бити већина, коя ће приповнавати ова начела, коя ми данас као предтече будућега нараштая заступамо. Ако нећете да праву удовольите, а ви бар чините то за любав будућности мађ. народа; немойте да стварате немиле прецеденције, кое ће некада славенска и романска већина овог дома моћи употребити као оружѣ против Мађара. Будите данас праведни и правични да и ви после можете од нас искати правду и правицу! — —

Милушиновић подупире овай предлог.

Стефанидес хоће против тога да говори, да се неби рекло, сабор ние на то ништа рекао. Вели, да у мађ. земльи има само еднз полит. мађ. народност. И он заступа Словаке, кои такође ишту, да се у свое време задоволѣ праведне желѣ народности, али и они хоће, да буде само едан полит. мађ. народ. Само као мађ. браћа видимо емства уставу. Има и међу Словацима претеранаца поединих, али Словаке е лако задовольити, а те претеранце не. Тако ће бити и код других народности. Ти претеранци хоће народност само да употребе за свое себичне цельи. Он протестує, да се у Угарской може споминяти више народа, Словаци хоће да су само саставни део мађ. народа итд. говори тай словачки мађарон, како већ само словачки мађарони знаю говорити.

Пуна два сата било е затим кошканя, док *Гожду* непрепоручи место „мађарског народа“ реч „отачбина“, на кою Стратимировић пристає *Поповић Дешан* пристає уз Стратимировићев исправак, а Стефанидесу вели, да е наметанѣ народностима за вођу мач е обе стране оштар, кои и Стефанидесу може бити опасан *Стефанидес* одговара, да се он небои, ер е пре свега патриот *Добрянски* пристає уз Гожда позива се на законе, кои припознаю више народа у земльи.

Сенткиральи пристао би уз Гожду, али онда би се пристало и уз нѣгово доказиванѣ, што он неће никад допустити. Иначе прави неке празне досетке са Русином. *Макраи* такође е противан Гожду, *Куба* се слаже са Стефанидесом, те вели романским и србским представницима, да немаю право говорити у име свию народности. *Керкаполь* побия Добрянскога. *Ал. Мочоньи* гласа за Стратимировића. *Ж. Паи* пребацує Гожду, зашто као члан дот. одбора ние свой исправак у одбору предложио; он у изразу адресе невиди ништа ускосно. *Гожду* одговара, да е он и сад уз адресе текст, само за любав других предлаже посредуюћи израз „отачбине“. *Борля* е за Стратимировића. *Маркош* е за адресу.

Влад и *Ходош* говоре за Стратимировићев исправак.

При гласаню наравно да е „велика већина“ била уз адресе текст. У понедельник послала се адреса горнѣм дому.

Сабор троедне кралѣвине.

У седници од 30. нов. међу осталим поднесцима би прочитано и писмо одбора за споменик бану Єлачићу, да ће се споменик одкрити 4. дек. и моли сабор, да учествує код те свечаности. *Старчевић* поче: Я незнам, што ви држите до явних споменика. Я ћу се и у том послу од вас и опет оделити. Покойни ђенерал Іосип Єлачић.... Председник: Нема дебате. (Гласови: чуймо!) *Полиш* мисли, да се реч неможе ником ускратити. Кушлан примећує, да сабору нетреба ничиих лекция, а Старчевић ние вредан одрешити ни ременя на обући пок. Єлачићу бану. Старчевић одустане од речи.

После ове епизоде прочита се извешће наместничког већа о учебном єзику у румской школи. По наредби дворске канцеларие има у румской школи бити успоредан немачки и хрватски єзик. Румска обштина замолила е на то, да немачки єзик буде исключиво учебни, нашто е канцелария наредила, да се школа удеси за србско-немачку младеж.

Штросмаер бискуп види у Руми два переда. Први у томе, што влада незна своим наредбама прибавити важност. Немци и Мађари населяваю се у Руми, а не слаже се с интересом ове землѣ, да населѣници уживаю доброчинства, а да одбияю с тим скончане дужности. Други е извор нареда, што влада нема енергие, да изврши свое наредбе. Говорник уписує станѣ школе у Руми, како су учитељи сплеткаши. Што се тиче тога, да би криво било румским Немцима, кад би учебни єзик био хрватски, то нестои; ер они сви знаю наш єзик, осим найновиих доселѣника; а румска школа ние само за Руму, већ за сву србско-хрватску младеж у околини. Уводити тамо немачки єзик, значи неправду наносити србско-хрватском народу Говорник завршує: да док он буде на челу бискупие, неће у њой нико смети наносити неправду народном єзику (Живио!) *Янчов* наводи, да у Руми има 5000 Немаца. 3000 Србаля и 250 некад бивших Мађара, а сада Хрвата, кои сви знаю србски говорити, осим деце до 8 године. Зато он предлаже, да се према потреби обштине уведе немачки єзик, а уз то и хрватски.

Рачки доказує у смислу бискупа Штросмаера и разлаже, како стои у Руми.

Авр. Кушевић жели, *да се уча и немачки у школама Династия*, врховна управа и войска говоре *немачки Он жели*, да се и немачки учи, да нас потомство непроклиње, *што га нисмо изобразили*.

Іосип Шпун побия Янчова и Кушевића Супе такође неда, да у троедной кралѣвини других народа има осим хрватско-србскога. Зато он мисли, да се дошљаци имаю учити єзику и обичаю землѣ кою називаю своіом домовином.

Затим се пређе на установлѣнѣ дневнога реда.

У одбор урбарски изабрани су іош барон Кушлан, Супе, Вакановић, Бедековић и Киряковић

Затим е читан извештай регниколарног одбора и предлог адресе. (Предлог тай ниже следи)

Антун Стояновић чита од 15 чланова подписани предлог о државоправним питаньима, кои овако гласи:

„На прем. кр. однис од 2. нов. 1865. одговорио е сабор кралѣвина Далмация, Хрватске и Славоние препок. адресом своіом од 10. фебр 1866;

„вођен захтевом и ясним установама санкие прагм. овога за землѣ и кралѣвине уг. круне темељнога закона, признао е сабор овай у истой препон. адреси заединство явнога држ права краль. Далм., Хрват. и Славоние са краль Угарском;

„изасланом краль одбору сабора овога имао е код договараня са краль. одбором уг. чл. 42. 1861. за темељ и изходиште служити;

„овим чл. у §. 4. установлѣна е нуждна мера зем. аутономие ових кралѣвина, коя се састой у законарству и врх. управи за послове полит. наставне, верозак. и правосудне као и за судбеност у свих молба са односним прорачуном — дочим су сви остали држ. послови за предмет ужега савеза са кралѣвином Угарском означени, ради коих по нарочитой установи истога чл 42 1861. има бити заедн. законарство и овом одговараюћа врховна управа;

„према тому изявио е наш краль. одбор краль. одбору уг. посве темељно и захтеву прагм. санкие сходно. да признає заединство у свих питаньи, коя се тичу заедн. одношая кралѣвина и земаля уг. круне напрама осталим землям Н. В;

„на ову изяву нашега краль. одбора очитовае уг. краль. одбор, да признає аутономию кралѣвина Далм., Хрв и Славоние потребну у чл. 42 1861. у §. 4. означену, и да ће сабору уг. предложити, да овай захтев призна; —

„надалѣ очитовао е краль. уг. одбор гледе целокупности ових кралѣвина, а именито гледе Реке, да ће се и земльиштно питанѣ лаглѣ решити моћи, ако се гледе осталих питаня поразумемо — наводећ за разлог своега дификултираня гледе Реке управо то, што Хрватска полаг предлежећег аргументираня краль. нашег одбора хоће свое доякошнѣ одношае напрама Угарской, да с а с в и м преиначи;

„уг. краль. одбор оградио се и проти оном тврђеню, као да би обстоявша између ових кралѣвина и угарске до 1848. законска и управна свеза такођер привольом уг. сабора и по законих 1848, даклем правно престала;

„найпосле предложио е краль. уг одбор, да нит договора и поразумлѣня прекинутом сматрали неби;

„уважив, да код признаня заединства држ. права ових кралѣвина са кралѣвином Угарском и солидарности свих земаля и кралѣвина круне Угарске питанѣ о єдинственом и солидарном уговараню крунитбене завернице препорним бити неможе;

„уважив, да се и питанѣ о целокупности земльиштной особито гледе Реке у сасвим другом виду показати хоће, кад сабор овай заединство и солидарност свих земаля круне уг. напрама трећем не само у начелу признао, него и делотворно вршио буде;

„уважив, да за уг. круну питанѣ об одношаих земаля уг. круне напрам осталим землям н в. само *заедн. целокупни* сабор земаля уг. круне сврси сходно и уставно решити може;

„уважив, да на то, да се обстоявша између нас и Угарске до 1848. законарска и управна свеза *правно* престалом сматрати узмогне, и нарочито изява уг. сабора потребна ест;

„уважив, да уст. уређенѣ а и обстанак монаркие аустр. силно захтева, да се ови државопр. одношай што найпре и то *закон. и уст.* путем уреде;

„уважив, да е и н. в. прем. однисом од 21. окт. 1866. за посве уместно изявило, да се она разправа *успешно* доконча, предлажем я:

„Нека в. сабор у решеню операта кралѣв. одбора извешћем од 20. нов. 1866. поднешеногa закључи:

„да се започето договаранѣ са посланством уг. об одношаю кралѣвина Далм, Хрв. и Славоние напрам Угарской саставити и у ту сврху нови одбор од 12 лица изаслати има с напутком, да предходно установи начин, како да кралѣвине Далм., Хрв. и Слав. на сада заседаюћем сабору уг. у Пешти код уговараня крунитбене дипломе и решеня државопр. одношая земаля и кралѣвина круне Угарске напрам осталим землям н. в. ad hoc заступане буду, а код тога установлѣиваня начина да му за начело служити има:

„а) да при том кралѣвине Далм., Хрв. и Слав. само колективно заступане бити хоће;

„б) да пре потврде утаначеногa начина заступаня има следити изява сабора уг. у погледу том, да е уређенѣ одношая међу овим кралѣвинама и кралѣвином Угарском на темељу чл 42. 1861. оставлѣно узаемном и слободном поразумлѣню међу оба сабора, као два еднака и равноправна фактора у смислу начела у уводно поменутой адреси од 10. фебр. г. 1866. установлѣних. — И овай закључак да се н. в. до прев. знаня етави, а сабору уг. путем председничтва приобћи.“

Боговић чита нов предлог подписан од 15 чланова, кои овако гласи:

„В. саборе! Будућ питанѣ о уређеню одношая тр. кралѣвине Далм. Хрв. и Слав. напрама краль. Угарской и напрама Аустрии, дотични кр. однисе, стигавши на наш сабор г. 1861. и 1866. наглашую, и то са жельом манѣ више нарочитом: да се споменути одношаи чим пре успешно уреде;

„будућ надалѣ и сабори, тако уг. као и тр. кралѣвине, у дот. своих адреса г. 1861. и 1866. прев престолу поднешених исту желю ясно изявлюю;

„будућ напокон и краль. одбори, изаслани онамад из средине сабора тако уг. као и тр. кралѣвине, уз пркос битно различитим назором гледе увѣта међусобнога споразумлѣня, до сад ипак нит далѣга договараня и могућега коначнога поравнаня несматраю прекинутом:

„то би по мненю ниже подписанога сабор тр. кралѣвине буди ма каковим у том питаню закључком причекати морао дотле, док нечує последню реч сабора уг. кой се у том обзиру исто тако, као и сабор тр. кралѣвине напрама изасланом свому одбору сматрати има као овластитель (mandant) напрам овлашћенику (mandantaru) свом.

„И то е осим других разлога, што ће их приликом дот. дебате развити ниже подписани предложитель — разлог главни, кой га ево нука, да уваженю в. сабора препоручи следећи предлог:

„Нека би в. сабор, следећи дипломатични и парламентарни обичай, благоизволио разправу о упитном предмету одгодити, дотле, док му небуде позната дот. одлука сабора уг.“

Мирко Хрват мисли, да по пословнику ниедан члан неможе поднети сабору печатан предлог, зато нека се предлог Стояновића и Боговића сматра као амандаменти и нека се у своє време употребе.

Брлић жели, да се овай предмет одгоди на три дана. Іосип Шпун неда, да се тай посао тако напречац ради. Шрам пристає уз Брлића. Председник ставля питанѣ за гласанѣ и би решено већином, да се у суботу 3 дек. предузме предмет о адреси.

Стояновић. Ние іош време у том обзиру што заключивати, ер дотични одбор ние био овлашћен организирати Аустрію, предлагати адресу и насилѣ правити, да се та адреса ма коим начином прими. Он од народа ние добио на то мандат. Жели више времена за овай предмет, како би се могао са своим комитентима договорити. Предлаже, да се расправа одгоди до нове године. (Смех и вика)

Јанчов се боји, кад би се пригрлио предлог одборов, да би га уедно и загушио. Жели дужи рок. Председник одговара, да е решено, да се у суботу расправля. (Вика, Стояновић виче: То е насилѣ!) Кушлан ние за одгађанѣ. Полит иште, да се у понедельник расправа настави. Вончина моли председника, да прекине дебату о предмету, кои е решен. Стояновић: То е насилѣ! Ние решено!

Живковић предлаже, да се дебата настави у понедельник. Шрам пристає уз то. И Штросмаер пристає и позива своју странку, нека попусти, да неби противна страна рекла, да іой се чини насилѣ.

Мирко Хрват вели, да сад нема нико право чинити противне предлоге, почем е већином закључено, да дебата има почети у суботу. (Вика)

Стояновић: Та и ваш бискуп рекао е, да се дебата започне у понедельник.

Председник на то рече, да е ова странка, која е желила у суботу дебату о одборову извешћу започети, одустала од тога, и на понеделяк ствар пренела, завршн седницу и следећу уречe за понедельник 5 дек.

Предлог адресе сабора троедне кралѣвине.

В ц. кр ап. В кралю и господару нам премилостиви! Премил. кр. одписом од 21 лист. 1866 по В. В. позвани, сабрали смо се ми великаши, достоянственици и нар. заступници поданичком верности В. ц кр. В. одане троедне кралѣвине Далмације, Хрватске и Славоније, да мирним и зрелим разсудом наставимо преважно деле, на кое нас позва прев. манифест од 20 руйна 1865. и прев. кр. одпис В. В. од 3 студ. 1865.

Нетом минули кобни догађаи, кои су и наше, тр. кралѣвини толи нуждно законарско деловане прекинули, силно су потресли своколиком државом, која у В. В. смерно почитує своєга заедн. владаоца.

Међунар. одношаи, насталими иза овога потреса, развезане су равно оне свезе, ради коих су више од два века туђим цилѣвом подчинѣни били интереси веће стране народа монархие аустр. али у том ће наћи и В. В. као што и ми налазимо, утехе и узданьа, да ће монархия, сама себи повраћена, успешние одолети штетним последицама, што их на ню навали крива изваньска политика.

Нови овай положай монархие заплодити ће умиренѣм у кралѣвина и земля, коим е са преобстояле свезе грозила непрекидна погибел абсорпције од туђега живля.

Ове бриге решене, моћи ће се тек онда поуздати у трайност животне снаге државне, када буде нѣзин напредак и развой нѣзине моћи посађен на оне подлоге, кое се самом наравю, хист. успоменами, еднаким начином мишленя, езиком и народношћу показую.

Мудра е и безприговорна замисао В. В. да моћ државе валя охранити вишим единством у решаваню найвиших држ. задатака.

Но единство, упрто у разтворене саставине, на крхкой е подлози и лишено е увѣта, органичком развитку потребних.

Ми смо уверени, да ће виши организам бити тек онда снажан и моћан, да ће тек онда стећи довольне одпорне снаге проти навали непредвиђених незгода и довольни увѣта за сретан развитак, када буду уклонѣне запреке њиховом органичком развитку.

Незгоде, кое су стигле државу на разбоишту, неби имале заиста разлога, кад би единство обавляня найвиших држ. задатака само по себи довольно било охранити моћ монархие, ер е оваково неорганичко единство већ од 18 година у монархии постояло.

Управо незгоде, кое с В. В. верна своим владаоцу тр кралѣвина жали, опетовано су показале слабост подлога, на коих е досаданѣ единство поставлѣно.

А ипак ние влада В. В. ништа учинила зато, а учинила е све проти тому, да се битни увѣт за јако единство взпуни, и да се уклоне оне уметне запреке, кое уставляю ијачанѣ и органички развитак поједиих саставина нѣгових.

Тако е и наша препокорна адреса од 10 вель. 1866. по савету неодговорне дикастерияльне владе В. В решена начином, кои се неда оправдати него већом силом проти ясном праву, и услед тога е тр. кралѣвина іош дан данашњи лишена своє земльиштне и држ. целовитости, главнога овога увѣта обстанку и развитку своме.

В. В. Верност и одaност тр. кралѣвине напрама дичним прецѣем В. В. а и напрама самом В. В. засведочена е толико пута у найпогибелниих часови повести укупне државе жезлу В В. подложене, да би грешно било у неповѣреню тражити разлога оной политици, коя свеудиль конфисцирано држи темельно држ. и нар. право тр. кралѣвине на земльиштву и држ. целокупност. С тога е нама недокучив онай разлог прев. одписа од 27 вель. 1866 с коега се прекида свака даля разправа гледе сдруженя Далмације, док се неуреде државопр. одношаи Хрватске и Славоније с едне стране напрама Угарской, а с друге стране напрама укупной монархии. За оваков савет неби могла одговарати ниедна влада нити В. В. нити увређеном народу, ер га е неоправдано неповеренѣ родило, кое, ако своим многоврстним плодом неуроди, приброити валя већой верности и одaности тр. кралѣвине прама В. В. него е провидност саветника круне.

Но ни непровидношћу неби се дао оправдати онай разлог, кои е наведен за дальи обстанак войн. краине, кад е найновіом непогодом државном, пак искуством ратним и мнепѣм словлѣних вештака утврђено, да войн. краина крај свега јуначтва своих синова обрамбену снагу монархие веома слабо повећава, дочим уздржавани войн. сустав у краини веру у нѣзину протуцивилизаторну задаћу све више потврђує.

И у истину, ако се надашнѣ безправно станѣ войн краине назива благословом, а не тегобом за верве и јуначке нѣзине синове, онда се барбарским *назвати мора настоянѣ оних* народа и држава, кои траже ямство своєм *улудном развитку* у суделованю и размерном упливу на обавлянѣ држ задатака.

В. В. У препок. своіой адреси, што смо ју на подножје узможнога престола В. В. поднели из седнице 10 ож. т. г. држане, као одговор на прев. одпис од 27 вель. 1866, нисмо затаили горких чуства, која су наше срце обузела, кад смо разабрали разлоге, с коих е наша молба за увинуће войн краине и за здруженѣ Далмације одбиена. Кад би овай свом кралю верно одани сабор слушао само ова горка чувства разцвилѣнога срца, неби се упустио у разправлянѣ о држапр. питаньи, пре него ли се поврати тр. кралѣвини држ. целокупност.

Но чврста наша нада, да ће В. В. пре крунитбе чином оживотворити и истином учинити целокупност тр. кралѣвине и тим уклонити неодвратну запреку уговору крунитбене завернице, и желя искрена наша, да колико е до нас, ускоримо уређенѣ нутарньих неустановлѣних одношая укупне монархие, већ нас е онда склонила, те смо изабрали б ли одбор, кои е у истину ступио у договор са равним одбором сабора уг. гледе одношая напрама укупной монархии.

Но извешће нам одбора нашега каже, да одбор сабора уг. ние био овлаштен с нашим одбором ступити у договор гледе државопр. одношая прама укупной монархии, и с тога е наше настоянѣ безуспешно остало.

Узевши ми ово извешће у претрес, уверили смо се, да сабор уг. недржи за сходно ступити са сабором тр. кралѣвине у договор гледе оних одношая прама укупной монархии, кои су и едной и другой кралѣвини заеднички. С тога е и за овай В. В. верни сабор престао разлог сходности, коега е он нагласио у своіой препокорной адреси од 10 вель. 1866.

Вођени ипак живом жељом, да од нас небуде никакве запреке толи жуђеном по В. В. уређеню државе, одлучисмо, самостално ступити у договор са В. В. нашим премил. кралѣм гледе одношья ове кралѣвине напрама укупной монаркии.

Идуће ми овако на сусрет одлуци В В. у прев. манифесту од 20. руйна 1865. изреченой и премил. кр. позиву од 2 студ 1865, нисмо ипак наканили пометнути обзира на чл. 42. 1861, кои е по В. В. прев. кр. одписом од 8. студ. 1861. одобрен; даначе очитуемо, да нам овай закључак остає и у напредак непроменльивим темелѣм и равнилом у питаню о државопр. одношаю тр. кралѣвине напрама кралѣвини Угарской.

И управо, ер на овом и по В. В. у прев. одпису од 8 студ. 1861, у прев. манифесту од 20. руйна 1865 и у прев. одпису од 2. студ 1865. и напоком у прев. одпису од. 27. вель. 1866. признаном темелю стои тр. кралѣвина, властна е, а ер то нѣзина властита корист иште, вольна е сходним начином и зато по примеру отаца наших од 1527. и 1712 г. самостално и непосредно с В. В. ступити у договор ради уређеня нутарньих неустановлѣних одношая.

На ово е понуван овай В. В. верни сабор, ако ние волян подносити, да буде државопр. питанѣ за тр. кралѣвину без нѣзина гласа и на нѣзину штету решено већ и обзиром на одлуку сабора уг. кои е одлучио без уплива тр кралѣвине разправити државопр. питанѣ напраме укупной монаркии, ер тр. кралѣвина као такова по законих од 1848 г. за ню и онако необвезних нема начина, а услед догађая од 1848 г. и по чл. 42. 1861. нема ни дужности ступити у законарско заединство са кралѣвином Угарском.

Но коликогод е В. В. верни сабор тр. кралѣвине спреман дело-државопр. вагодбе одлучно подупрети, толико му се смућує правна свест код помисли, да тим проти своіой вольи преузима одговорност и за оне делове тр. кралѣвине, кое сила проти праву држи одкинуте од матере землѣ, лишаваюћ их уплива законитога у дело, о коем незна, хоће ли без тога тврдо бити; — губи му се нада у сретан успех, кад помисли, да ће нѣгове желѣ и одлуке В. В. доспевати средством владе неодговорне, коя нити разуме тих мислих, нити дели тих желя, нити знаде уважити ових одлука, коя е народу туђа, приклоняюћ ухо мислим и желям туђим, у сврхе народу противне.

В В.! Већ своіом препок. адресом од 10. вель. 1866 приватио е овай В. В. верни сабор главну мисао листоп. дипломе, мисао наиме ону, да се единство и моћ монаркие има заямчити таковим инштитуцияма, кое одговараю захтевом неразделиве и нераздруживе, на прагм. санкции основане свезе свих кралѣвина и земаля нѣзиних.

Ми неможемо овога признаня ни сада порећи, као што се с друге стране неодричемо таковога правнога станя, кое одговара хист свести правной тр. кралѣвине и каково ће заямчити нѣзину особност, која се од других кралѣвина и земаля разликує посебним наслѣђеним уредбама, закони и зак. обичаи, посебним начином мишлѣня, посебним езиком и народношћу, и посебним земльиштем.

И као што радо признаемо, поближе тумачећ мисли у адреси од 10. вель. 1866 обћенито изражене, да одатле, што ми исту посвећену особу В. В. с осталим кралѣвинама и земляма као заедн. владаоца почитуемо, по нашем увереню потиче дужност тр. кралѣвине, с осталим кралѣвинама и земляма приносити трошак за уздржанѣ двора заедн. нам владаоца, исто тако увиђамо сходност, да се прорачун двора владаочева установлює заеднички с осталим кралѣвинама и земляма

И обрана заедн. изискує по нашем увереню сходно управлянѣ изваньских посалах и заедн. войску. Послови дакле изваньски и воинства тичу се свих кралѣвина и земаля монаркие, ови потоньи у колико се тичу управе, войводства и нутарнѣ струковне организације войске, па е зато сходно, да попунитби войске и установе о траяню службованя буду основане на истоветних, заеднички установлѣних начели.

Пак већ одовуда нуждно следи, да се трошкови воинства и рата равним начином тичу тр. кралѣвине као и осталих кралѣвина и земаля укупне монаркие.

С тога су и финанц послови у толико заеднички, у колико се трошак гори поменутих посала равним начином тиче свих кралѣвина и земаля.

Но од овуда несследи, да би се об изплаћиваню онога дела трошка, кои буде за тр. кралѣвину установлѣн, затим о предаваню нѣгову у заедн. средишню благайну, морало или могло одређивати изван сабора тр. кралѣвине.

Исто нам е овако признати, да се тичу свих кралѣвина и земаля укупне монаркие размери ваньске трговине и зато држимо за слободно, да се заеднички установлюю начела, на коих се оснива царинство и монополство: обзиром пак на обртничтво ценимо, да би се имали и неизравни данци, у колико засижу у произваћанѣ обртничко, на истих заеднички установлѣних начели основати.

С тога следи дакако сходност заедн. законарства и управе за све ове послове у споменутой мери, као и законарство о ковану новцу и држ. вересии.

Но ми неби никако могли пристати у заедн.

Додатак „Напредку“ бр. 99.

орган за обавлянѣ найвиших ових задатака држ. кои неби био договорен међу свим кралѣвинама и земляма по њихових закон. заступстви, или кои би без приволѣня тр. кралѣвине био устроен еднострано.

Ово е пут, што га е В. В. на утеху своем жезлу подложених народа витежком одважности отворило. Ако буде сносльивости, правичности те провидности у народа, овим ће се путем доћи у пристаниште мира и заслужене среће.

В. В. очекуе од вернога си сабора тр. кралѣвине заключак гледе форме, коіом би се имали обавляти заедн. послови.

Ми смо у своіой препок. адреси од 10. вель. 1866. навели разлоге, ради коих неможемо пристати на форму ц. патентом од 26. вель. 1861. предложену. Ни у овом положаю монаркие неможемо ми пристати уз ону форму, коя уплив заступства у решаваню найвиших задатака држ. до пуке обсене свизуе.

Ми неби могли умиреня наћи у органу тако удешену, да буде могућа превага еднога од законод. фактора над другим у решаваню скупних послова, и наша би се хист. правна свест противила приступу у законод. заеднипу без довольна ямства за држ. осебност тр. кралѣвине и еднак уплив свих кралѣвина и земаля у найвише држ. послове

Искуство недавно у сгода монаркие светуе нам, да ради достоянства круне одлучно захтевамо, да зак предлог о заедн. органу буде споен нераздружено са предлогом об одговорности заедн. министарства; а потреба непреченога развоя наслѣђених уредаба и сигурност уст. равновеся међу законод. фактори изискуе таково заступство, кое буде у едной комори разправляло, одлучивало и едино властно било на предлог одгов. владе установльивати прорачун заедн. од године до године и просуђивати годишньи рачун са резултати год. пословання финанциялнога.

Немогући ми повредити правне свести своих властодаваца, изявити нам е оном простодушности, кою нам налаже наша верност напрама В. В. да се државляни тр. кралѣвине нису никада држали правно обвезаним признати и избавити поданка, кои небиште дозволѣн или одлучен по њихову заступству.

Када е В. В. за темель далѣм развитку полит. сграде ове кралѣвине премилостиво пригрлило уредбе, што смо их наследили од своих дедова, сусрело се са найврућом жельом овога В. В. вазда вернога сабора. И зато се надамо, да ћемо на сусрет доћи обсведоченю В. В. ако изрекнемо, да времену сходан развой овога уставнога ямства захтева, изреći у зак. предлогу о заедн. органу, да се данци неувршћени у годишньи прорачун заедн. или аутономном законод. телу поединих кралѣвина и земаля немогу утерати

Напокон морамо В. В. смерно очитовати, да се правна свест државляна тр. кралѣвине смућуе над оном уредбом из добе іом неминуле абсолут. скрбничтва, по коіой е средишня власт по своіой вольи засивала у зак. делокруг по В. В. прев. дипломом од 20. лист 1860. узпоставлѣних зем. и жуп. области.

Овакова се злопораба неби никако дала споити с уређеним ставѣм, о коем се В. В. толико брине.

Зато би се у зак. предлогу об устройству заедн. органа за найвише држ. задатке имало нарочито изявити:

Да укупно заступство кралѣвина и земаля небуде властно без приволѣня свих кралѣвина и земаля ширити свое належности преко уговорених граница; извршуюћи пак власт заедн. органа, да нема права служити се у поединих кралѣвина и земля властитим од аутономне владе независним органима него да се е дужна служити ексекутивним органима дот. кралѣвине или землѣ по установа међу землям и кралѣвинам договорених.

Будући да е предложени нам ц патент од 26. вель. 1861. на посве противних начели основан, немислимо позледити В. В. дужнога почитаня, ако изявимо: да ц. патент од 26. вель. 1861. недржимо за сходан предлог, те да га са свим почитанѣм одкланямо.

В. В! Пренаведена начела довольним су доказом, да е тр. кралѣвина и нѣзино заступство наканило одважно и са свом своіом снагом ускорити државопр. уређенѣ и да признае све битне увете за обстанак и моћ монаркие. Но као што е верни сабор тр. кралѣвине осведочен, да гола приправност од нѣгове стране и установлѣнѣ главних начела само по себи, коликогод било прикладно утрти пут к делу помиреня, ние завршай велеважнога задатка, што га е В. В. манифестом руянским, отворивши им пут слободнога поразумка, свим кралѣвинам и землям поверило, исто тако тврдо држи, да обѣвитим признанѣм потребе, да се уреди одгов. владавина за све кралѣвине и землѣ, и признанѣм, да е войн. краина целовити дио тр. кралѣвине и да Далмация државопр. спада на ню, нису уклонѣни они узроци, кои обстанку нѣзину преком погибелю грозе, а свакако нѣзино право и напредак заустављаю.

Нека нам дакле В. В. дозволи исто онако одважно, као што смо наступили пут нагодбе, почитовати свою непроменльиву одлуку; да нам ние могуће и да се нећемо упуштати у саставлянѣ зак. основе о уређеню државопр. одношая напрама укупной монаркіи на темелю начела у овой адреси изражених, док тр. кралѣвини небуде повраћена земльиштна и држ. целокупност и док ова целокупност и одгов. владавина за тр. кралѣвину непостане истином.

Ми би морали затаити свое уверенѣ, кад неби В. В. дужном искреносћу очитовали, да се тр. кралѣвина уз садашню неодгов. дикаст. владу овакову савету ненада.

В. В. Уређенѣ нутарних посалах државе виси о нагодби с едне стране међу кралѣвинам и землям, с друге стране међу овим и владаоцем свим заедничким.

Без повереня заменитога нема нагодбе. Влада В. В. држећи узапћено право тр. кралѣвине и кратећи іой земльиштну и држ. целокупност, док се неуреде државопр. одношаи, ухватила се у вилинско коло, из коега нема изласка. Она жели тамо ужети плодове повереня, где е свеудиль неповеренѣ сияла и где га недокучивом али погубном бригом гои без престанка.

Ако В. В. витежком своіом иницијативом неравргне овога кола, тр. кралѣвина губи наду, да ће лојални поступак нѣзинога сабора уродити оним плодом за укупну државу, кои она мора желити и жели ради властите болѣ користи.

У том смеру нека нам допусти В. В. опетовану препок. молбу за повратак целокупности земльиштне и држ. докинућем хрв. слав. войн. краине, сдруженѣм Далмациие по уст. споразумку, кано и сединѣнѣм кварнерских отсоках: Крка, Чреза и Лошини, и нека нам благостиво дозволи молбу за устройство и изведенѣ одговорности владе за тр. кралѣвину.

И дочим се по премил. напутку В. В. лаћамо осталих прешних законод. задатака, коих решенѣ боляк тр. кралѣвине те явно и осебничко правно стане силно изискуе, полажемо на подноже престола В. В. са подан. смерносћу тврду веру, да наша верност прама В. В. неће никада заостати за искреносћу, коіом се приближуемо к своем премил. владаоцу, узазиваюћи свемогућега Бога, да благослови краля тр. кралѣвине Далмациие, Хрватске и Славоние.

Нови Сад 7. дек. Пароброди плове сада из Н. Сада у Пешту понедельником и четвртном у полак сата после подне, а у Земун понедельником и петком у 7 сати уютру. Али како е зима мало яче стегла неће пловидба іош дуго траяти.

— У бечком „Цукунфту“ читамо, да су у войничкой граници поради ствари на истоку нашли за нужно неке изванредне мере наредити. И ми смо тако што чули.

— Г. Милетић вели у последнѣм брою Заставе, да неће више чинити употреблѣнѣ од изява, кое би му іош дошле о конференции новосадской. Видио е вальда и сам, да е цела ствар са изявама изишла у абсурдност.

— Како су се политичне ствари у последнѣ доба другчие преокренуле очекивали смо као поуздано, да ће нам г. Милетић морати доћи са новим политичним програмом, ер познаваюћи нѣга, нисмо ни часа посумняли, да ће и за нову ситуацию имати одмах нов програм. И нисмо се преварили! Ево сад у сабору рече г. Милетић, да саме персонална уния може имати места у одношеню Угарске спрам Беча, и да е древна ћуприя преко Литаве сасвим разорена. А управо пре годину дана рече г. Милетић, да му е „политична вероисповест“ (етвешовски) дуализам са целим апаратом од два сабора земала с ове и с оне стране Литаве (сада он перхоресцира тай израз!) и делегациями тих сабора за расправлянѣ заедничких послова! Дакле тада е іош по рачуну г. Милетића требало градити на Литави тврд мост! Сада каже за Чехе, Поляке и друге на „оной“ страни, ако могу спрам Беча доћи у одношенѣ личне уние, да им то треба оставити; а пре годину дана терао их е све у ужи райкерат! Іош у априлу ове године препоручивао е г. Милетић топло рецепт дуалистични. Али већ у юнию нашао е, да ће „у прво време“ имати „будућности“ федерални дуализам, кои се временом може прометнути у дуални федерализам! — Све ово показуе, да од г. Милетића имамо очекивати — нов програм, и то првом приликом; а ко воли, да се за г. Милетићем сваки час врти, кад год он окрене япунце, на волю му!

ДОПИСИ.

У **Београду** 2. дек. Прослависмо праздник светог првозваног Андрие као праздник народни. При божественой служби био е светли кнез са свием сановницима, а тако и представительи страни сила. Затием е примао светли кнез честитаня у двору. У вече била е варош осветлѣна.

За народне официре отворена е школа и већ су одпочели науку. Нѣг. Светлост отворила е школу са евгровитом кратком бесѣдом. Та бесѣда дирнула е любко свакоег слушаоца и она ће имати дѣйства у старѣшинама наше народне войске. Ми им желимо добар успѣх у овом знаменитом подузећу за обрану свое отачбине.

Данас се повраћа из Петрограда г. президент државнога савѣта Іован Мариновић; од нѣга се надамо чути іош веселии гласова. Єдва смо дочекали, да и Русия почне явно и озбильно подупирати наше праведне желѣ. До сад е била вика са запада на Русию, да она подпомаже и тайно ради у корист свои едноверника и едноплеменика. Русия пак на против стояла е више мирниєм гледаоцем и одкланяла е од себе подобна подозреня. Сад пак рѣшила се Русия нескривати своя искрения осѣћаня за южне Славене, већ явно ради у њихову корист, као што то и остале државе за своя сродна племена чине. По томе можемо се надати, да робство на истоку на дуго траяти неће, већ да ће се оно на скоро претворити у праву людску слободу. Имаюћи подобни основ и тврдо поузданѣ, христянство притиснѣно нетреба да се плаши, већ да прикупля силе, те да е и готово славити препороћенѣ своег слободног новог биѣа. Ми се надамо, да ће таков срећни час свакоег племенитиег осећаня Славенина, узбудити, да помаже браћу по могућству своме. Ви, кои вичете и осуђуете друге, да ништа нераде, приложите на жртвеник браће свое и покажите се, да сте и душом и тѣлом за свою браћу!

Притесняваня турска над христянима непрестаю се умножавати; али „притиснута яче све на више скаче.“

У **Београду** 2. дек. Код нас е мочарно, а у унутрашньости Србие снег, штоно веле, не до пояса, већ до изнад главе. У рани скупоћа све то већа; пазари слаби. Политикованя доста, али без заключеня. Турци преврћу староволѣ кньиге, у коема рогобатна предсказиваня налазе; али края увати немогу. Наши нагађаю од сваке руке за градове: едни веле, да ће се градови предати Србима, други: Турци оће за новац да уступе, и то за милион дуката. Обома нема края ни рачуна. — Од литературе слабе проће, па при таквой проћи тамошньи производи ударaю овамо о стѣну: кньиге подлеже ћумруку, а на ваше листове, макар да су Србски, ударио се намет од 2 паре по листу, а то зато, што нам литература у велико напредуе, а вама, тако великом богаташу, кои држите по едног сурадника, да се олакша разпространяванѣ листова, али да се не би сте обогатили! У ћумруку имамо вѣште рачунцие, кои су свое израчунали на измршеном тевтеру, те ти проценюю робу од сваке руке, па найпослѣ при наплаћиваню да речем царине (ер е гиюмрук турска реч) рачунаю форинту у 7 порезки, а у 14 чаршиски гроша! Ваше воринте код нас су код свега света 9 и по гроша, а у царини по 14 гр. али да се не би ко полакомио уносити у царину воринте, мора се рећи, да ти процѣнительи само при процени служе се том узвишеном цѣном, али примити их неће, већ ако у 8 гроша. У царини нема стола или тезге, већ се при преметаню еспап по прашини ваља. Та начините тай злоудни сто или тезгу, а ние драго: 3 даске 15 гроша, едан дирек 5 гроша, едну летву 1 гр. и неколико ексера; сва сума износи 21 гр. а процениттельи могу то заковати, ер су вешти у одкивиню и прикиваню.

Много се има говорити, али на што: ако би среће и добре волѣ, доста и оволико, а из овог мора и друго поћи на болѣ.

Из **сремског подлужя**. Явлѣно вам е да е у Раевом Селу 8. юлия о. г. освећена нова православна србска црква. Као прави курвозум морам вам явити, да од 8. юлия до данас има црква раевоселска 112 ф. готова новца, а ние ником ни крайцаре дужна! Валя знати, да у Раевом Селу има само 12 кућа. Па сада сложни Срби раевоселски са свим духовним пастиром (яминским помоћником г. Дамяном Єврићем) оће око тога да настану код више власти, да им се даде учитель и певац црквени (у едной особи), али да се плаћа из обштинског

едничке касе, ер малена средства православне црквене обштине неби могла тай терет поднети. Место за школу већ имаю.

Из **Босне**. У званичном листу „Босни“ под 7. (19.) нов. 1866. читамо ферман Султанов писат на Шеих-ул-Ислама са наредбом, да исти препише и на све Аћиме у царству пошалѣ, да у будуће са добром строгости без разлике вѣре сваком по божием и славном шерияту суди се Што се тиче аћима, они су вазда колико год шерията се држали, и када би што и криво пресудили, те би се тужитель везиру потужио, то би се на чибери-мецлису поправило. Али е од скоро у Босни у Сараеву изишао нов закон: када се влади на кога криво докаже и оће се између два парничара едной страни помоћи (то наравно бива између Турчина и Крштена), онда нареди се еден предсѣдатель (Реиз) и дода му се іош неколико люди из чаршие трговаца од Турака, Христяна и Еврея, и то назову комисиюн мецлиз. Онда престави им Реиз, што е наређено о овой парници, и зову преда се парничаре, и ако крштени има давати Турчину са икаквим доказом (писмено или свѣдоцима) то мора крштени признати и плаћати; а ако крштени има примати од Турчина, то онда испитую Турчина, како е и што е то, а он говори, како су га прие и научили, и тако се не погледа у писмена, коя има крштени, ни му се траже свѣдоци. Онда Реиз око себе мецливу рекне: ово е баш замршен посао, али ми ово колико смо од прилике разумѣли таку ћемо начинити мазбату ућума нечинимо (пресуде), да ми скинемо са себе, па нека се тамо пораве. Онда се трговци свани у свой дућан развићу и мазбата кроз вриеме састави се како се оће и напише, у кою подметну и имева, кои ће муурлейсати (печате ударати) и кой о томе шта зна и мало, а и кой не зна, муурлеишу, непитаю, шта е унутра написато, ни им се каже точно, но се пошалѣ по дућанима за муурлеисати. Каже се тужителю; толико мецлиз нашао да имаш примати. Овай каже: то е криво гледано, и онда тужи се, да се прегледа наново и поправи. По ћекоя парница пошалѣ се на тицарет и ту се слабо коя поправи и то како они оће, а не са тужителя вольом. У такијем мецлизима има люди, коим е по све неправо учинѣно и зулум, кои никакво време у Босни непамти се. За доказ своме нећу се преварити, ако дометнем, што сам из добра извора разумио, да и сада стой една парница између Сараевског трговца Іове Поповића и Рустанбега Ченгића. Ево како: каже една мазбата прва комисионска, да Іово Поповић од Рустанбега има примати гроша 85,000, а послие када е та парница послата на тицарет мецлиз за поправланѣ (и то е стаяло близу три године) и видили су, да е по све криво по Іову, заузму се, да сврше, и и мѣсто гроша 85,000 даваше Іови да има примати гроша 160,000, на кое и Рустанбег пристане одма, али Іово нешћедне, молећи, да му погледаю у сенете и рачуне, и ако у чему неима право, сам ће одобрити. Али му се каже: ако нећеш пристати на ово, ми ћемо дати мазбату, каку ми знамо. И тако и начине, у коіой кажу, да Іово неима право више од Рустанбега тражити од 71,000 гроша, и исти они, кои су му гроша 160,000 давали, сада притисну свое мууре на мазбату од гроша 71,000! Ето какву правду данас у Сараеву мецлизи раде! Ту ти им ни Муфетиш Ефендия неће ништа; каже, да неима Фермана, да прегледа ствари тићаретске и комисиюнске! За сада овди нема се коме плакати: небо високо, а цар далеко!

Угарска.

— По бечким гласовима влада ће на адресу угарског сабора одговорити са препоруком, да одбор 67-рице узме у достойно уваженѣ примедбе кр. одписа од 5 но. о. г. Влада ће изаслати комисаре, кои ће у одбору бранити гледиште владино. Чим се у одбору 67-рице доће до задоволяваћег успеха, одмах ће влада наименовати угарско министарство.

— У „Хону“ туже се, да се словаче Мађари у горньой земплинской вармеђи и то іош немеши. Наспори Боже!

— У 12 вармеђа а у 32 места дави марву куга.

— Г Іосиф Ференц наименован е за изванредног професора славенског езика и литературе у пештанском свеучилишту.

— Званични „Винер Аб.“ види, да угарска адреса много иште, кад иште, успоставлянѣ закона од 1848. Жали, да е тако. Нада се, да ће сабор и без фактичног успоставлѣня правне непрекидности моћи упустити се у решаванѣ сврху заедн. послова.

Троедна краљевина.

— У срезу рибничко-северинском изабран е за посланика саборског Винко Милић.

— У загребачкой жупании у Подграђу било озбильних немира међу селяцима. Њих су гонили, да плате барону Шлипенбаху шумске тежаке. Али они нису то хтели чинити, позиваући се на то, да е тлака спанска укинута 1848. С тога пође на њих войничка ешкуция. На глас, да е ова дошла, искупе се селяци из целе околине, до 1000 њих, оружани пушкама, вилама, секирама и косама осеглѣним. Пред њима носио е селяк бело-жуту заставу, а на њима притврдио е своеручно писмо бана Еlачића обштини, коим явља, да е тлака укинута. Осим селяка било е и више жена, кое су селяке подбадале на юриш на войску. Селяци су посели све цркве и капелице у околици, те су звонима давали знакове, а за знак на юриш опалили су прангие Селяци су се сасвим стратегички поделили на двое: едни поседоше шуму край друма истурив найпре предаѣ страже, да тако с бока ударе на войску; други дочекаше войску под Заставом у полю. Капетан позва судца, да іош едном позове селяке да плате. То судац и учини, а войска међу тим обиђе шуму и примакне се главной чети у полю. На позив судца одговорише селяци виком, на што солдати напунише пушке. У то пуче од селяка више пушака и селяци ударише на юриш. Еден хтеде капетану секиром расколити главу, али стражмештар присточи и прободе селяка, да е овай одмах мртав пао. Од войника пуцали су само поединци, ер капетан ние дао, да читава чета проспе на селяке ватру. Од селяка погибе 4, међу њима и еден старац, а 7 их е ранѣних; од войске има 6 ранѣних, међу њима поручик. Селяци се разиђоше, али неће да предаду заставу и баново писмо. Сад се суд води против оних. Селяци су готови платити, али непризнаю свое кривице, нити одаю еден другога. Овай жалостни догађай найболя е опомена, да се едном урбарске ствари уреде.

Аустрия.

— Последице битке код Кралѣва Градца опажаю се свуда, па и у томе, што се говори, да е фмц. Бенедек хтео мейдан делити са фмл. Клам Галасом, кои е обнародовао у новинама неке ствари, кое дираю у част Бенедеку, а овай неможе явним путем да се оправда, будући е чланак еден у Званичном „Вин. Цтгу“ у томе стао му на пут. Говори се, да е тай мейдан осуећен.

— Кажу, да барон Байст намерава искупити конгрес, кои би се договарао о источном питаню. Любопитни смо сви, хоће л' одатле што бити.

— Понемчени Словенац Благотиншек а сада Кайзерфелд беседио е у градачком земальском сабору о начину, како да се устроии Аустрия, те између осталога рече и ове значайне речи: „Кад би се нама (Немцима аустриским) положай наш у Аустрии огорчавао, кад би се удесило државно устройство, по коме би се Немци у Аустрии растргли, по коме би се они тамо, где су у маньини, морали за свою народност бояти; кад Аустрия неби престала давати нам образ виданя вавилонске куле; кад у Аустрии неби више нашли мир, ембство напре ка, условля слободе, благостаня: онда дабогме да би и ми окренули држави леђа, кое то име незаслужуе и у коіой бисмо могли бити само несретни, онда небисмо спрам пропасти такове државе ни равнодушни били, напротив ми би е едва чекали.“ — Не манѣ интересантно е и то, где Кайзерфелд вели: „Несрећа е нашу царевину тако притисла, и заиста тако е ню обеснажила, да и сами нѣни грађани сумняю у нѣн обстанак.“ — Из оваких и подобних речи види се прво, да Немци само за себе све и сва ишту; друго, да е нешто яко ушло у обичай говорити у саборима земальским о пропасти Аустрие. —

— За владанѣ у последнѣм рату изриче се найвише задовольство: Павлу Решетару окружном капетану у Дубровнику, Іовану Чопорчићу окр. заступнику у Котору, Павлу Самунићу претуру у Кастелновом Филипу Доминиковићу подестату у Метковићу, Іовану Иванишевићу подестату у Оребићу, Винку Вулйтићу подестату у Дубровнику, кнезу Орсату Бонди подестату у Конавлю, Ђорђу Воиновићу подестату у Кастелновом, Александру Папреници подестату у Рисну, Бановићу Дамяновићу подестату Перасту. Луку Трупковићу подестату Доброти, Николи Дематею подестату у Котору, Диионисац Иванишу подестату у Будви, Ђорђу Радуновићу команданту милиции у Обровцу Стефану Бѣладиновићу ком. милиции у Котору, Стефану Любиши ком. милиции у Будви, Іовану Іовановићу ком. милиции у Рисну, Павлу Оклопции ком. милиции у Кастелновом, Алачевићу претуру у Книну, Рендићу претуру у Обровцу Лазару Ручићу капетану милиции у Дубровнику, Іосифу Симићу кап. мил. у Книну. Ант. Монту кап. мил. у Книну, Христифору Лумбардићу проти у Топлой, Ђорђу Мађаревићу у Будви, Николи Руцовићу кап. милиции у Маинима.

— У Аустрии има 1026 католичких клоштара и то 728 мушких и 298 женских. У мушким клоштрима има 39 опата, 45 провинцияла, 6754 попова, 645 клирика, 240 искушеника и 1917 фратара. У женским клоштрима има 5198 дувиз. Францишкани имаю найвише клоштара 165.

— Земальски сабори с оне стране Литаве заседоваће само до нове године.

— Кажу, да приятельи централизациие настое око тога, како ће се удесити демонстрация од стране войске за централизацию. Они т. е хоће да официри поднесу цару адресу, у коіой да кажу, како е дуализам опасан, то како треба да се одржи „единство државе.“

Русия.

— У Азии међу татарским племенима шири се истина христова вера, али іош е са хришћанством тамо слабо. Тако од 48,000 душа якутскога племена едва 200 да се знаю прекрстити и на памет очитати оченаш, а већа половина нема ни понятия о Богу и молитви. Већина Якута држи св. Николу за већега од Бога, а о Христу им е понятие неясно. Неделю представляю себи као неко божанство, кое моле, да им да срећу и да им помогне болесной марви. Све до скора нису имали ни свештеника, те су тако живили и умирали без исповеди, венчаня и погребних обреда.

— „Русскій Инвалидъ“ одговара париском „Франсу“ и вели, да нема никакве наликости међу устанцима польским и данашньим устанком на Кандии. Грци су устали на оружѣ, ер порта ние држала свою реч. Русия нешалѣ на Кандию ни доброволяца ни оружя, као што су то чиниле друге силе у польским устанцима; али Русия некрие свое стално учешће спрам свию хришћана у Турской. У свему се све већма опажа антагонизам међу уском и француском политиком на истоку. Тако руски орган „Нор“, кои у Бруселу на француском езику излази, жестоко и презируући води полемику са француским полузваничним новинама; а француске новине већ тераю „турски“ рат против Русие и грофа Бизмарка. И тако можда ће бити лако рата међу Француском и Русиом, и Француска се узда у савез с Италиом и Француском, ер и Италия хтела би да пође стопама покойне млетачке републике.

— Да би свою моћ у средньой Азии осигурала, Русия е на велико Аралско езеро и на реку Сир Дарья преместила више пароброда.

— Да би била независна од иноземства у граћеню поморских ратних бродова, послала е Русия више своих инженера у Енглеску на науку.

Турска.

— Из Цариграда се явля, да е влада турска дознала, како и Бугари хоће да се буне и да Бугарску отргну од Турске. Од стране бугарске означени су као кандидати за кнежевство бугарско Аврамовић из Галца и Димитраћ из Тулче.

— Порта хоће да изнајми државне шуме и рудокопе.

Грчка.

— Посланици енглески и француски озбильно су представляли кралю због установляваня три команде дуж северне границе и због купленя войске. Они веле, да таково поступанѣ може нарушити добра сношеня са Турском. Али министарство остаде притом и од мах нареди да войска одлази на границу. Одмах су оба посланика западна отишла председнику министарства, кои им рече, да се те мере тичу само унутрашнѣг правленя, зато они и немаю права ради тога правити примедбе, те рече, да се тако мора чинити ради обране народа од устроених хайдучких турских чета, уз то хоће влада да войску мало упражнява. И заиста; каква може опасност по Турску бити од 3-4000 грчких войника, кад она на грчкой граници има 30,000 момана и уз то моћно заузиманѣ Татар ке и Арнске — хоћемо рећи Француске и Енглеске!

Италия.

— 30 нов. изишли су Французи сасвим из Рима. Папа е сада опет сам остао са своим поданицима. После 17 година Рим е опет без туће посаде. Колико е Француска хтела савестно да испуни свой уговор с Италиом од 3 септ. 1864 види се и отуда, што су іош 26 нов почели болесне француске войнике преносити на француске ратне лађе Мисли се, да ће папа остати међу Римлянима. Из папине тайне печатнѣ изићи ће сва кореспондеция, коя се односи на француску посаду у Риму, и одакле ће се видити, да е папа више пута искао, да Французи одлазе из Рима. Уз то разаслао е државни секретар папин окружницу свима представницима папиним код страних дворова, у коіой се каже, да Французи излазе из Рима на желю папину (!) а семтембарски уговор у толико се споманѣ што се явля папином посланику, да е питанѣ дугова папиних изравнано али да се он ветиче папине световне моћи (!). Папа ће остати у Риму, али досаданю свою политику неће изменити. (!) Он неће ни по што одустати од свога права.

— По уговору са Француском о папином дугу има Италия кроз 3 месеца дана исплатити папиной ризници 21 милион франака.

— Посланици европски у Риму добили су од своих дворова налог, да се немешаю у папину политику, али ако би папа хтео из Рима отићи, да га прате на путу.

— У последнѣм рату потрошила е Италия 550 милиона франака.

— Мађарска чета на заузиманѣ Лауша Кошута неће се распустити.

— 3 дек. отворен е у Флоренции талиянски парламенат. У престолной беседи радуе се краль, да е сада Италия слободна од туђих господара и од туће посаде; нада се, дв ће тиме бити обштой слободи послужено.

Француска.

— По новом устройству сви Французи, кои могу носити оружѣ, дужни су од 20—29 године служити у войсци. Войска се дели на активну резерву и покретну народну гарду. У активной войсци и резерви служи се 6 година. Активна войска остае као досад, у њой се служи 3 године. Резерва се дели на два корпуса, од коих едан едан попуњава войску, а други сме сазвати само у доба ратно. Народна гарда покретна служи код куће у ратно доба. Од службе може се одкупити у активной войсци, али брой ослобођених ограничиће се према брою оних, кои су наново стали у службу. Регрути у резерви вешбаће се, али ће се вешбанѣ удесити, да им послу и заниманю нешкоди. Регрута ће се годишнѣ узимати 80,000 момака, а толико у резерву, и тако биће за 6 година активне войске 417,000, а резерве 425,000 момака. Народне гарде биће 300,000 момака.

— Један француски лист саобштава садржай меморандума кнеза Горчакова о иностраной политици, кога е предао цару Александру II. Ако и сумњамо, да тай меморандум постои у ствари, ипак ћемо му садржай укратко навести, бар да се види, зашто Французи држе, да може што бити од руско-пруског савеза, кои би управо против Француске ишао. Овако се ту казуе Пруска е увек са Русиом била. Ширенѣ Пруске ни онда несмета Русии, кад би се размакла до Алпа и до Литаве. У послѣднѣм случаю удара Пруска само на Аустрию, коя е досада найвише сметала Русии, те ова ние могла овладати свима Славенима и раширити свой уплив на истоку. У истоку, где е право полѣ руской будућности, нема Пруска никаква интереса противна Русии, коя у истоку свуда наилази на одпор француски. Из свега следуе, да Русия треба да се слаже са Пруском, па макар овой дала, да ради у Немачкой, што iой воля. Такова политика унапредила би извршенѣ тестаменте Петра Великога; а непосредно би се то учинило, да би Француска била усамлѣна, Енглеска из истока истиснута, а Аустрия угушена, дакле би Русия могла по вољи решити источно питанѣ.

Енглеска.

— „Таймс“ од 2 дек. светуе Аустрии, да ни по што неуспоставља угарски устав од 1848. Та се попуштало, та непопуштало — една е опасност. Због светинѣ мађарских права несме Аустрия сама себе убити. А кад би се закони од 1848 успоставили, била би Аустрия порушена, а Угарска неби се сазидала. Немачке провинциие праве су стихие крепости аустриске.

ЗАСТАВИ И НЕЊОМ НОВОСАДСКОМ ДОПИСНИКУ.

Застава у бр. 86. донела е опет из Новог Сада два дописа од 23. и 26. нов., пуне подле лажи и езуитисма, кои ме приморавају опровргни их, да свет неби томе езуитизму поверовао, и г. др. Милетић у неистини се улељошкао, кои би као „карактер“ требовао да држи више на истините противнике, него лажљиве привржене.

Ние истина, да е на главной читаоничкой скупштини било говора, еда ли е г. Милетић зафалио или не, и има ли тога у записнику; но е г. Ракић предлагао, да се iош еданпут г. др. Милетић упита, остае ли председником или не, кое нико подупирао ние, па наравно и даљ говора ние било. А што се записника тиче, тога е постигла судбина као и све остале под председништвом г. др. Милетића: ако е говорио о субвенции позориштной, онда е у животу, ако не, а оно било па и ние, с тим пре што билѣжник читаонички ние ни био едници.

Ние истина, да е г. Павловић „великом већином“ био изабран за подпредседника, него с 10 против 9 даклем с едним гласом и то нарочито гласом г. Радовановића, из узрока да небуду председник и подпредседник економи, ер лети догодиће се, да ниедног у вароши ние, а по едан свагда е нуждан.

Ние истина, да е нов председник искао захвалницу г. др. Милетићу; но почем е г. Кондороши искао захвалницу подпредседнику г. Давидовићу, искао е и г. Ракић за г. др. Милетића, кою е и нов председник подупирао и коя ние већином гласова, већ поготову единогласно примлѣна.

Овако се имаде у ствари; али наравно, да другчие испада, кад се само по чувеню пише, пак се притом iош и езуитисмом осоли. —

На други допис имам мало рѣчи, ер езуитске придике журналистима и свестной публици новосадской нетичу се мене, као и опаданѣ човека, кои е стекао европску знатност; незнам, еда ли и знаю, да дописник по другим чим и живи, ван по оном трагу, кои преостае као едини спомен бића неке познате животинѣ.

Што се тиче изяве деветорице, ту немогу я говорити покрай онако значайног неопровргнутог доказа г. Петра Лакића, шта се е чинило, да се е до оне изяве дошло; найпосле за „армутцайгнисе“ неког господине други су говорили, пак е излишно, да ту уду сиротиню iош више умножавам.

Што се тиче адресе повереня г. др. Милетићу, ту немам ништа против, и сам ћу е подписати, ако само г. др. Милетић едан пут већ остане доследан, и рад му буде по заднѣм говору на сабору угарском, но само шта ћемо, ако г. др. Милетић кроз найкраће време опет окрене опаклиiом, као што е од ускрса и ускршнѣг чланка већ трипут превртао, па постане опет федералистички дуалиста, или дуалистички федералиста?

Читалац ће ми опростити, да ћу саде говорити о чисто моiой приватной ствари, но кад и „Застава“ за вредно е нашла, па iош као „сушту лаж“ донети, зашто е неби я као неистину опровргао.

Дописник „Заставин“ вели, да сам я частио кад е телеграм о градачкой адреси у „Напредку“ изашао, кое е сушта лаж, и позивам незнаног дописника да то докаже, ер иначе остае у очима сваког поштеняка гадна лажа, а iош гадния опачина.

Из свег езуитизма, кои кроз све угле дописа вири и из празне надутости, коим су задахнути, и из фарисейски суза коим су окупани, познаем подлог дописника, и велим му да немора само онай научен и разборит бити, кои е као он добло диплому знаня и разборитости на — кожи магареће iой.

Емил Чакра.

ПРИПОСЛАНО.

Подписани позива главно агенство триестанског друштва за осигураванѣ Riunione Adriatica di sicurta у Пешти овим озбиљно, да 21. октобра 1865 пожаром приузроковану штету кроз 14 дана тим известние исплати, што ће у противном случаю даљ неприятности главно агентство себи само имати приписати, ер я нећу пропустити явности предати цело поступанѣ друштва у овой ствари.

Темишвар 1. (13.) дек. 1866.

Іован Гокић.

НАЙНОВИЕ.

Из **Беча** пишу нам, да до 4 дек. ние патриярх Самуило био на аудиенции код Н. В. али е био код министра Майлата, Байста и Белкреда. Да ли ће српска депутациа бити пуштена пред Н. В. то зависи од околности, кое ће се можда у том обзиру скорим разбистрити. — Наполеон уеданпут окренуо леђа Аустрии и нетражи више нѣног савеза. Мисли се, да е с тога позват аустриски посланик из Париза. — У источном питаню као да ће Аустрия ударити другим путем но досада; она се сад болѣ изражава спрам захтеваня Србие. (О свему обширние у идућем брою.)

Депутации коя е Н. В. цару предала 3 дек. адресу сабора чешкога, одговорио е цар: да ће се старати, да се залече ране чешке; да е дубоко дирнут захвалношћу чешкога сабора; да уважава глас чешкога сабора, те од нѣга очекуе подпору при будућем послу око задоволѣня свию народа.

Загреб. У сабору 5 дек. почела е дебата о адреси. Стояновић се чуди, како да неки люди хоће савез са Бечом кад е већ савез с Угарском по троедну кралѣвину опасан и теретан. Болѣ е остати у Загребу, па самостално решавати питаня. Целокупност може троедна кралѣвина само преко Угарске добити, сама никад.

Пешта. У седници долнѣга дома 5 дек. поднесена е тужба Жиге Сенделовића на судца вароши Бечкерека; предано одбору за петиции. Адреса е оправлѣна горнѣм дому. У седници 6 дек. биле су верификациие на реду. Горньи дан примио е 5 дек. адресу, о коiой ће се световати 7 дек.

Русия. Руским пограничким чиновницима и войницима забранѣно е прлазити преко аустриске границе.

Турска. Арнаути су се заиста побунили, њих има 40,000 иляда, предводи их један поп.

Париз. Француски цар тражи савезнике, ер се нешто поплашио од Немаца. Сад е наумио у савез позвати латинско племе: Италию, Шпањолску и Португалску.

Француска ће послати неколико ратних бродова, кои ће да стану на пут, да Грци немогу слати помоћи Кандиотима.

Рим. Влада североамеричка зове папу у Америку.

Дафина уд. Харишева у свое и свое породице име явља тужну вест, да iой се кћи

МАРИЯ грофица РИТБЕРГОВА

19 нов. преставила, оставивши након себе петолетнѣг сина, Србина грофа Душана Ридберга.

ИСТОРИЯ СВЕТА ЗА НАРОД И ШКОЛУ

од Стояна Бошковића

књига I. История старога века

биће готова до 15. декембра, а задржала се до сада, што ће изаћи у неколико табака већа, него ли што је било оглашено, и што је историјско-земљописна карта израђена у великом размеру. — Књига II. историја средњег века даће се затим одмах у штампу.

Добре ефтине књиге.

ЗАБАВЕ СРБКИЊАМА I. и II. свеска. Приповедке Н. В. Гоголя превео с рускога Ђ. Поповић. (Сорочински сајам. — Вече уочи Ивандана. — Ноћ уочи божића. — Записници сишавшега с ума. — Стари свет. — Страшна освета. — Роб. — Невски проспект.) Свеска по 50 н.

— — III. и IV. свеска. Последњи дани Помпеја, роман Е. Л. Булвера, превео с енглеског Л. Костић. Свеска по 50 н. (V. свеска у коiой ће бити крај од овог класичног романа, предаће се скорим у штампу)

Имена Гоголя и Булвера найболѣ су емество за изврстност ових дела њихових.

Ко од кое свеске „Забаве Србкиња“ узме 6 комада, добия седми комад на дар. — — ГГ. књижари и трговци, кои узму бар 25 комада од кое свеске, добиваю рабата 25 на сто.

НАРОДНОСТ и њен државоправни основ, написао др. Михаило Полит-Десанчић.

У овай пар, кад се све већма увиђа важност народности као политичнога чинителя, биће свакоме добро дошла ова расправа нашег позватог публицисте.

Цена е од комада 40 н. Ко узме бар 10 комада добива рабата 50 на сто.

МОРАЛНЕ МИСЛИ од Н. Томазеа с талиянског превео С Петрановић.

Доста да стои име славнога Томазеа на челу ове књиге, па да е сваки уверен, да iой е садржай изврстан.

Цена од комада 80 н. Ко узме бар 10 комада, добива комад по 50 н.

Све ове књиге могу се добити за готове новце код уредништва „Данице“ и „Напредка“

ТРГОВИНА.

Л. — Темишвар 2 дек. (Допис) Радня иде мртво и све врсте пале су ове неделѣ у 20-30 н, по вагану. Шенице се мало продало, купци се стручаваю, цена ф. 6.10—45 н. на рокове ф. 6.20—25 н. Кукуруз по ф. 3 60—75 н. Ечам и зоб занемарени, ечам по ф. 3,50—60 н. Зоб ф. 2—2, 5 н. Раж радо купую, цена ф. 4. 40—70 н,

Пешта 4 дек. Ове неделѣ била е житна радня тиша, продало се 45,000 вагана шенице, цене попустиле спрам прошасте неделѣ у 5 нов. Ражи се продало 12, 000 вагана по ф. 4 87—97 н. Ечма се продало 15,000 вагана, найбољи по ф. 4.30—35 н, средњи по ф. 3.80—95 н. за свинѣ ф 3.45—60 н. Зоби се продало 35,000 вагана за готово ф. 1.90—97 н. до 3 месеца по ф. 2—2, 10 н. Кукуруза 20,000 вагана готова роба ф. 4.10—20 н. за пролеће ф. 4 30—35 н.

Пасулю, сочиву, прои, грашку цена стара. Брашна се продало 32,000 цента по прођашню цену. Вуне се продало 1300 центи.

Репице продало се 3000 вагана, цене наклонѣне попуштаню. Олая 200 центи по ф. 25.75—26 ф. сиров и 400 центи пречишћена по ф 28—28 50 н. без бурета.

Свињска маст овдашня 500 центи готове робе по ф. 35.25—50 н. 2000 центи за пролеће по ф. 36—36 50 н. са села масти 500 центи за март по ф. 34—34.25 н. са буретом. Сланине 300 центи по ф. 28.50—29 50 н. Лой слабо пролази. Шишарке радо купую, продало се 2000 кибли мађарске найболѣ по ф. 11.75—12.25 н. српске найболѣ по ф. 11.25—50 н.

Беч 3 дек. Шенице се на данашньой берзи продало 15,000 вагана, банатска у Ђуру ф. 7.25 н. кукуруз у Бечу ф. 4.40 н. зоб ф. 2.23—40 н.

Т. К. Нови Бечей 5. дец. Наша е житна пияца сасвим хрђава, довоза нема, едно через хрђави путова, друго што у сваком селу купую како жито, тако и кукуруз, и плаћаю као и овде жито 12 ф. 20—40 н. кукуруз до 6 ф. 80 н. и 7 ф. У потисию Бачком жито и кукуруз цена е као и онде. ечам 6 ф. 40 н. зоб 4 ф. 20 н. Купаца има на сваку рану доста, али се продавци узтежу продати.

Юче смо имали яки мраз, данас освануо е мали снег. Леда iошт на Тиси нема.

Беч 5 дек. Данас е дотерано 2666 волова. Цента по 22—26 ф.

Пешта 5 дек. Данас е житна радня живлѣ ишла; шенице се продало 15,000 вагана, боля врста у неколико новч. скочила. Ражи се продало 1500 вагана по ф. 4.82—90 н. ечам по ф. 3.95 н. зоб ф. 1.95—2.2 н. кукуруз по ф. 3.95—4 ф

Бечка берза од 5. декембра.

Сребро — — — — — — — —	130.25
Дукати — — — — — — — —	6.24

Станѣ Дунава.

Н Сад 7. декембра — стопа — палца. Долази
Пешта 5. декембра 8 стопа — палца. Долази

ОГЛАСИ

Стециште.

Поводом тим, што е за осѣчког учителя избрани и консисториално потврђени предуготовник Лазар Іосимовић неких ради фамилиарних околности учительство одрекао, овим се наново отвара стециште на изпразнѣно званиe учительско на осѣчкой срб. школи II. и III. разреда с тим додатком, да новонаименовани учитель како службовати почне, целу плату, коя се у 525 ф. а. вр. састои, брати хоће.

Просительи имаю молбенице свое са односнима евадѣтелствама ва ч. консисториум управлѣне, протопресвитерату осѣчком до последнѣг дек. по ст. о. г. поднети.

У Осеку 24. нов. 1866.

Атан. Поповић,
226—3—3 протопр. окр. срб. школ. надзир

Стециште.

На основу заключения православног обштества Ст-Вечейског од 24. тек. месеца на упразнѣно место црквеног певца, с коим е благодѣяние од 500 ф. а. вр скопчато, овим се повторително стециште отвара. Просительи имаю бити савршени Богослови. Молбенице се имаю за 14 дана по трикратном обнародованю овог стецишта на долу подписато обштество управити. Они пак рекуренти, кои су свое молбенице приликом првог стецишта већ предали, имаю се само изяснати да ли и даљ при нѣму остаю. Из засѣдания православног црквог обштества. У Ст Бечею дне 24. нов. 1866 држатог.

227—2—3 Милош Іоцић.

АНАТЕРИН-ВОДА ЗА УСТА

Од практичнога зубнога лекара господина др. **І. Г. Попа** у Бечу (Stadt Bognergasse 2) изнађена есенция за сачуванѣ зуба, побуђуе на се поворност зубобольних, од више но десет година дана амо, све већма и већам. Ако многострична химична испитиваня и есу показала. да Анатерин-вода за уста нема никаквих шкодльивих саставина, ипак се ние могло докучити, какве су и кое су те поедине саставне чести, и ако се и есте одо многих страна покушавало, да се ова вода подражаванѣм начини, опет зато сва такова покушаваня бише ялова, ер ни едно недаде резултата, кои би се са есенциом дра Попа и само издалека могао барабарити.

Анатерин-вода за уста, тако рећи животно е средство, за зубе; болесне у толико окреплява, да се шупльина далѣ нераспростире; у исто време распростире свое добротворно деловане и на десни и предохраное ове против крвавеня, израстака, отока и против свию оних болетица, коима су десни тако често изложени ма ради каквог незнатног повода, а зубоболя ма каква мора престати, кад се та вода дуже време употреблява. Дакле се неморамо чудити, ако данас видимо Анатерин-воду за уста свуда распрострту.

Хвала явним органима и маня места учинѣна су позорнима на ню, и у нашой монархии мало ће се вароши наћи, у коима она стовариштима ние заведена, дошла у обичай и где ние задобила одобренѣ оних, кои су се нѣним успесима већ уверили.

Цена 1 ф 40 н. замотаванѣ поштом 20. Анатерин-тесто за зубе 1 ф. 22 н. Бильни прашак за зубе 63 н Смеса за испуняванѣ шупльих зуба без лекарске помоћи) 2 ф. 10 н.

Може се добити:

У Новом Саду код г. В. Гросингера апот.
„ „ „ „ „ Ф. Шрайбера.
„ Тителу код г. Т. Ђорђевића и Др.
„ Београду код г. Секулића апот.
„ Панчеву код г. В. Х. Графа. апот.
„ „ „ „ Николића и Нешка.
„ Митровици код г. Цајзбергера, апот.
„ Руми код г. Милутиновића.
„ Вуковару код г. Т. Станића.
„ „ „ „ Крајчевића.
„ „ „ „ М. Киршбаума. 83—4—4

НОВАЦА у заим

на сигурну хипотеку може се добити у дунавској улици кући бр. 9—10. 235—1—3

У ПО ЦЕНЕ ДАЕ ЗА

ГОСПОДУ, ГОСПОЂЕ И ДЕЦУ

средоточно стовариште

прве и највеће трговине са платном

у Бечу (Stadt, Tuchlauben Nr. 11.)

найефтиние и найболѣ готово платнено перио свакe величине и каквоће, као и платнене гаће, беле и елегантне шарене кошулѣ свакe величине, найлепша крое, тако ефтино, да се сваки заиста мора зачудити, те нека и найманѣ покуша, мора одмах и далѣ да наручуе У доказ молим узети на ум следеће цене:

Готове мушке кошулѣ, найбольи шав руком.

Бело платно, клот	место ф.	3.—	само ф.	1.50
Фине врсте, поруби на груди	„ „	4.50	„ „	2 30
Фине ирске или румбуршке	„ „	6 —	„ „	2.80
Фине холандске	„ „	6.50	„ „	3.—
Фине румб. руком предено	„ „	7 50	„ „	3.50
Найф. румб найлеп. руком пред.	„ „	10.—	„ „	4 50
Найфин. белгиски батист	„ „	12.—	„ „	5.40

Беле и шарене кошулѣ од ширтинга.

Мушке од бела ширтинга	место ф.	3.—	само ф	1.80
Найфин. франц ширтинг	„ „	4.25	„ „	2.80
Найновие шарене кошулѣ	„ „	2 50	„ „	1.80
Елегантни шареви ширтинг	„ „	4.50	„ „	2.50
Прави франц. шареви батист	„ „	6 50	„ „	3 —
Найнов. беле за бал, финѣйше	„ „	6.50	„ „	3.80

Готове женске кошулѣ

найлепши шав руком и везене.

Клот женске од платна	место ф.	4.—	само ф.	1 90
Фине швайц поруби на груди	„ „	5.50	„ „	2 50
Найновие на срце везене	„ „	6.50	„ „	3 50
Кошулѣ Евгения везене	„ „	7.—	„ „	3 50
Кошулѣ Мария Антониета	„ „	6.50	„ „	3.—
Кошулѣ Виктория везене	„ „	16.—	„ „	7.—
Фине платнене шлинговане	„ „	5 —	„ „	2.80
Помодне, фино белфаст-платно	„	6 50	„ „	3.50
Гаћице найфин. ширтинг	„ „	4.—	„ „	2.—
Гаћице везене найфин. платно	„ „	6.—	„ „	2.80
Корсети енгл. ширтинг	„ „	5.50	„ „	2.80
Корсети енгл везени	„ „	12.—	„ „	5.50
Корсети финѣйши с чипкама	„ „	20.—	„ „	10.—

Спаваћице с дугим рукавима ф. 3, 3.50 до ф. 4 50

Найфиние платнене мушке гаће,

ф. 1.20, ф 1.50. найфиние румбуршке ф. 2.20
Ирско платно комад 48 рифи место ф. 34 само ф. 17
Найфин ирско или румб. 50 рифи „ „ 60 „ „ 24
Добре платнене мараме за џеп, по туцета ф. 1, ф. 1.50, ф. 1.80 до ф.2

Найфиние мараме за џеп и од платнена батиста по туцета ф. 2. до ф. 2.50
Елег. мушке огрлице по туцета ф. 1 50, ф. 1.80, ф. 2
Добре беле и шарене мушке чараве по туцета ф 2, 2.50 до 3.50.
Найболѣ франц. кошульице фланерске, клот и карирене-добро чуваю од улога и ладноће ф. 3.50, 4 до ф. 4.50

За добру и чисту робу ямчи се. Кошулѣ се примаю натраг, ако нестое добро.

Са стране наручбине са приманѣм на пошти (нахноме). При наручиваню кошуля молимо назначити дебльину врата.

Адреса: An das Central-Depot der ersten Leinwäsche-Niederlage des **Louis Modern**, Wien, Stadt, Tuchlauben, 11. 212—6—12

НАЙЗГОДНИИ БОЖИЋЬИ ДАР.

У том сам положаю, да могу продати целокупне

ЗИМСКО одело

за 20 фор.

елегантно црно

САЛОНСКО РУВО

за 24 фор.

ПОКУЋНО РУВО СВАКЕ БОЕ

и найукусния кроя

од 8 фор. до 26 фор.,

далѣ сваке врсте найфиниег и наймодерниег мушког одела за свако доба од године по врло ефтине цене у ново отвореном

магазину за одело

ЛЕОПОЛДА КЕЛЕРА

у Бечу

Stadt, Rothenthurmstrasse Nr. 3. I. Stock, gegenüber dem fürsterzbischöflichen Palais, Ecke des Stefansplatzes.

☞ Наручбине се извршую уз ефство врло добро и брзо. 225—5—12

ПАТЕНТ-УНИОН-РЕВОЛВЕРИ.

Овай револвер, кога смо ми изумели саставлѣн **сасвим по новой системи** и кога е сл. **техничка испитуюћа комисия као несравнѣна** припознала, данас ће кадар бити тим пре побудити позорност свию приятеля оружя и коима треба оружя, те ће си прибавити свуда скоро припознаня што су старе пушке због свое слабе извртности изгубиле свуколику вредност, те пушке, кое се у курюку пуне долазе изключиво на владу. Наш револвер, лак и елегантан у форми, има уз то и ово врло одлично свойство, да му курюк ние ни заливен нити вртежом притврѣен, него се састои из едног единог самоставног комада, кои брани од свакое опасности, далѣ што вишек долази тако, да се сам од себе никако неможе опалити, као што то на жалост бива код других револвера, напоследку, што се курюк простим и врло брзим мицанѣм чивия може извадити и другим заменити, чиме се то постизава, да се за еден минут може 14 пута пући; сваки курюк напуни се са 7 вишека, наше оружѣ носи далеко и бие поуздано за чудо на 100 корака растояня може се пуцати са свом снагом и поузданѣм ! цело рукованѣ око нѣга врло е просто и лако га е чистити ; уз сва та преимућства іош су наши унион-револвери **врло евтини.** Ми продаемо већ према опреми.

Велике револвере 9 палаца дугачке са 7 хитаца 7 м|м комад по . . . . . 19 ф. до 25 ф.
Мали лепи револвери за џеп са 7 хитаца 5 м|м комад по . . . 18 ф. 23 ф.
Посебни курюк . . . . . 5 ф.
100 вишека 7 м|м 3 ф 10 н. 100 комада вишека 5 м|м 2 ф. 30 н.

1 кожня торба 2 фор.

Са стране наручбине примаю се точно уз плаћанѣ поштом.

Особито богато накићени са златом, сребром, вилдишем и седефом башка се рачунаю. 222—3—6

І. Айгнер и друж.

ц. к. пр, фабрика од револвера у Бечу. 6
Стовариште: Stadt, Wallfischgasse, Nr.—

ПРАКТИКАНТ

у трговини Петра Гелића код „белога лептира“ у Н. Саду тражи се. Родитељи и старатељи нека изволе обратити се на речену трговину. 229—3—3

Фрушкогорски бильни сок

из найизврстнии биля Фрушке горе

саставлѣн од апотекара

АЛЕКСАНДРА КРАЙЧОВИЋА У ВУКОВАРУ

препоручуе се свима онима, кои болую од сувог кашља, промуклости, слуза (шлайма) и прсоболѣ.
Една боца са упутством за употребляванѣ 1 фор. а в.
При пошиляню поштом 10 новч. више за билѣговину и умотаванѣ
Главно стовариште за разашилянѣ код **А. Крайчовића** у Вуковару.

Може се добити: у Н. Саду код Шрайбера, у Митровици код А. Крстоношића у Илоку код К Маршова. 228—2—6

☞ БЕЧКИ ВИКС ЗА ЧИЗМЕ! ☜

У овом роду единствени и за 32 године постояня доле именоване фирме у своіой извртности недостигнути

☞ Бечки викс за чизме ☜

без витриола

Франца Фернолента у Бечу

међу осталим има и та одлична свойства, да кроз 2—3 године увек остане мек и свеж, као што е био с почетка ; да е тако добар по кожу, да ова увек мека остане; да са найманѣ муке издае найлепши мађиски сяй као никои други викс итд., ради коих одличних свойства сл одбор **бечког польоделског излога године 1866** производитель би одликован великом **колайном за одличие.** С тога се викс поштованой публици и господи трговцима препоручуе као артикул, кои е уз сва подражаваня найбольи у свом роду и ради свое ефтиноће заслужуе найвећу препоруку. Уз прислани новац или уз приманѣ у наточ, добия се на фунту или на центу по **22 ф. а. в. цента** у кутиями, од коих 16, 8, 4, 2, 1 на фунту иду. Кой узму бар 1 центу, добиће примеран рабат. 231—2—24

Фабрика: Wien, Landstrasse, Hauptstrasse Nr. 74.

Згодно за дар о божићу! 214—11—24

Преко нужно за поштоване госпође!

Нове енглеске пат. машине за шав руком.

Цена 40 ф. са справом, **50 ф** са спремлѣном кутиом кожном.

Подписано стовариште фабрике усуђуе се пошт. госпође важльивима учинити на свое патентоване и у самой Енглеской и Француской обште омилѣне „Нове енглеске патентоване за шав руком.“ Ове машине шию како найлепшти штеп, тако и преплетен шав добро и трайно и имаю згоду за поруб и остало, могу се употребити за сваки шав, и за найфинии штеп, и у Аустрии и у Угарской, без хвале, своіом припознатом употребльивошћу и лепим, елегантним изгледом примлѣне су и у найвишим женским круговима.

Такова една машина има у ц. височ. гђе найвойводкинѣ Гизеле, а о последнѣм економском излогу у Бечу добила е машина велику колайну.

Я подпуно ямчим за мою машину за 5 година и готов сам на исканѣ послати сведочбе племићких и грађанских кућа, кое од толико година употребляваю ту мою машину на найвеће задовольство, и рећи ће само хвалу о нѣной употребльивости. Іош само примећуем, да се та елегантна мала машина може притврдити за сваки сто, а у горньой кутии може се лепо и на пут повети.

Стовариште фабрике: H. KAUSCH in WIEN, Wieden, Kettenbrückgasse Nr. 1.

☞ Наручбине се извршую точнѣйше са плаћанѣм на пошти, или са присланим новцем

Властник, издаватель и одговорни уредник Ђорђе Поповић.

Брзотиском Игнята Фукса у Новом Саду.